

TİCARİ İŞLEMLERDE TAŞINIR REHİNLERİ ARASINDA SIRA

*The Sequence Between The Pledges Over Movable Assets In
Commercial Transactions*

Kübra YILDIZ*

ÖZ

KOBİ'lerin finansman sağlamak noktasında yaşadıkları güçlükleri bertaraf edebilmek amacıyla hazırlanan ve yürürlüğe giren 6750 Sayılı Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu pek çok sorunu da beraberinde getirmiştir. Türk Medeni Kanununda taşınır mallar bakımından kabul edilmiş olan teslim bağli rehniin yanı sıra söz konusu kanun ile sicilli rehne imkân tanınmış olması, ticari işlemler kapsamındaki bir taşınır rehniinin teslim bağli olarak gerçekleştirilmesine engel değildir. Ayrıca bir taşınır üzerinde aynı anda birden fazla sicilli rehniin kurulması da mümkündür. Bu tür durumlarda rehni haklarının sırası bakımından nasıl bir hukuki sonuca varılacağı belirlenmesi, kanun koyucunun benimsediğı sisteme bağlidir. 6750 sayılı Kanunda hem sabit derece sistemi hem de ilerleme sistemine yer verildiğı görülmektedir. Hangi hallerde hangi sisteme göre belirleme yapılacağı tespiti ve bu doğrultuda uygun sonuca ulaşılması şüphesiz ki dikkatli bir tahlili gerektirmektedir. Bunlarla beraber bazı durumlarda var olan rehni süresinin uzatılması ihtimali ile de karşılaşılmaktadır. Bu halde süresi uzatılan rehni hakkının diğer rehni hakları karşısında pozisyonunu koruyabilip korumayacağı incelenmesi önem taşımaktadır. Son olarak, rehne konu olan bir taşınırın getirilerinin bu rehni hakkından nasıl etkileneceğinin tespiti de gerekmektedir.

Anahtar Kelimeler: Taşınır rehni, Sıra, Sabit derece sistemi, İlerleme sistemi, İlerleme hakkı.

Makalenin Geliş Tarihi: 30.09.2021, **Makalenin Kabul Tarihi:** 08.03.2022.

* Araştırma Görevlisi, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Medeni Hukuk Anabilim Dalı, e-posta: kubrayildiz@istanbul.edu.tr, ORCID: 0000-0002-6828-2214.

ABSTRACT

The Law on Pledge over Movable Assets in Commercial Transactions, which was prepared and put into effect in order to overcome the difficulties experienced by Small and Medium Sized Enterprises (SMEs) in providing financing, brought many problems. The fact that the pledge on movable assets by the condition of delivery in the Turkish Civil Code has been replaced by the registered pledge system does not prevent a pledge on movable assets in commercial transactions from being carried out on the basis of delivery. It is also possible to establish more than one registered pledge on a movable asset. In such cases, the determination of the legal conclusion terms of the sequence of the pledges depends on the system adopted by the legislator. It is seen that The Law on Pledge over Movable Assets in Commercial Transactions includes both the system of fixed degree and the system of progression. Determining which system will be detected according to which circumstances and reaching an appropriate legal result in this direction requires a careful analysis. Additionally, in some cases, the extension of the validity period of pledge is encountered. In this case, it is also important to examine whether the right of pledges, whose validity period has been extended, can maintain its position against other pledges. Finally, it is necessary to determine how the proceeds of a movable asset subject to pledge will be affected by this pledge.

Keywords: Pledge over movable assets, Sequence, The system of fixed degree, The system of progression, Right of progression.

GİRİŞ

6750 sayılı Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu¹ ile kanunda belirtilen kişilerin² finansman sağlayabilmesi bakımından kolaylaştırmaya

¹ RG, 28.10.2016, S. 29871 (<https://www.mevzuat.gov.tr/>, E.T. 01.09.2021).

² 6750 sayılı Kanun kapsamında rehin sözleşmesinde taraf sıfatı taşıyabilecek kişilere dair detaylı bilgi için bkz. Zühtü Aytaç (2018). Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kapsamında Taraflar, Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Sempozyumu, ed. A. Lâle Sirmen ve A. Barış Özbilen, Yetkin Yayınları, 85 vd.; Başak Şit İmamoğlu (2017). Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu Üzerine Bir İnceleme. Ankara: Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, 11 vd.; Bahar Oral (2019). Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni. Ankara: Adalet Yayınevi, 93 vd.; Celal Göle ve Fatih Aydoğan (2017). “Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu”nun Ticaret Hukuku Açısından Değerlendirmesi, BATİDER, 33 (1), 12 vd.; İsmail Kayar (2018). Ticari İşletme Hukuku (11. Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık, 76 vd.; Selma Çetiner ve Armağan Ebru Bozkurt Yüksel (2021). Ticari İşletme ve Şirketler Hukuku (5. Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık, 69; Rıza Ayhan, Hayrettin Çağlar ve Mehmet Özdamar

gidilmiş ve bu kapsamda özellikle de KOBİ'lerin finansman açığını kapatmak için klasik taşınır rehni hükümlerinin uygulanması halinde yaşanabilecek zorluklar önlenmeye çalışılmıştır. TMK.³ m. 939/1 hükmü ile taşınır rehni kural olarak teslimine bağlanmıştır. Teslime bağlı taşınır rehni kapsamında rehin hakkı sahibinin hak ile beraber taşınırın zilyetliğine de sahip olması gerekecektir. Ancak finansman açığının kapatılması, ihtiyaç duyulan kredinin sağlanmasının yanı sıra bu kredinin elde edilmesi karşılığında rehin gösterilen değerlerin de fiilen kullanılmaya devam edilmesi halinde daha etkili bir çözüm sağlayacaktır. Ayrıca rehin alacaklısının rehinli varlığı muhafazası da çeşitli sorunlar doğurabilecektir. Teslime bağlı taşınır rehininin bahsi geçen dezavantajları, kredi temininde taşınmaz rehnine başvurulmasına sebebiyet vermektedir. Ancak taşınmaz rehinine başvurma imkânları sınırlı olan KOBİ'ler kredi temininde güçlük yaşamaktadır⁴. Bunlardan dolayı UNCITRAL'ın Teminatlı İşlemler Model Kanunundan yararlanılarak⁵ 6750 sayılı Kanun kapsamında tescile dayalı bir rehin sistemi kurulmuş, taşınırın kredi temin eden tarafta bulundurulması kullanılması olanak sağlanmıştır.

Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu, bir taşınır üzerinde kurulabilecek rehin hakkını sayı yönünden sınırlamadığı gibi aynı zamanda ilgili taşınırın üzerinde başka kanunlara uygun olarak rehin hakkı kurulması imkânını da engellemez. Dolayısıyla Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu veya diğer kanunlar kapsamında bir taşınır üzerinde birden fazla rehin hakkı kurulması, söz konusu haklar arasında bir sıra problemine yol açacaktır. Çalışma kapsamında ilk olarak kısa bir şekilde, taşınır ve taşınmazlar bakımından Türk hukukunda uygulanagelen sıra sistemine; akabinde ise

---

(2021). Ticari İşletme Hukuku (14. Baskı). Ankara: Yetkin Yayınları, 175 vd.; Mustafa İsmail Kaya ve Burçak Tatlı (2020). Ticaret Hukuku-I (3. Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık, 50 vd.; Ecrin Baydak (2018). Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni. İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 49 vd.; Mehmet Ali Aksoy (2018). Yeni Bir Kurum Olarak Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni'nin Ticari İşletme Rehni İle Karşılaştırmalı Olarak Değerlendirilmesi, Ankara Barosu Dergisi, (1), 59 vd.; Ömer Korkut, M. Fatih Cengil, Mehmet Durdu, İdil Nur Gürbüz Gökberk ve M. Zahid Doğanay (2021). Şematik Ticari İşletme Hukuku (3. Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık, 24.

³ RG, 8.12.2001, S. 24607 (<https://www.mevzuat.gov.tr/>, E.T. 01.09.2021).

⁴ Çiğdem Kırca (2018). Ticari İşlemlerde Taşınır Rehninde Sıra, Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Sempozyumu, ed. A. Lâle Sirmen ve A. Barış Özbilen, Yetkin Yayınları, 161.

⁵ Ejder Yılmaz (2018). Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu'na Göre Rehinli Alacaklının Alacağını Tahsil Etme Yolları, Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Sempozyumu, ed. A. Lâle Sirmen ve A. Barış Özbilen, Yetkin Yayınları, 229; Mehmet Mücahit Arvas (2018). Neden Yeni Bir Taşınır Rehni Modeli?, Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Sempozyumu, ed. A. Lâle Sirmen ve A. Barış Özbilen, Yetkin Yayınları, 260.

Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu kapsamında sıra sistemine yer verilmektedir.

I. TÜRK HUKUKUNDA GENEL İTİBARIYLA AYNI HAKLARDA SIRA SİSTEMİ

Bir malın birden fazla sınırlı ayni hakla sınırlandırılması mümkündür⁶. Birden fazla sınırlı ayni hakkın tesis edildiği bu tür durumlarda bu hakların sağladıkları yetkiler birbirleriyle çatışmakta ise haklardan hangisine öncelik tanınacağı belirlenmelidir⁷. Hakların birbirleriyle olan öncelik ilişkilerinin ve haklar aracılığıyla tanınan yetkilerin birbirleri karşısındaki pozisyonlarının belirlenmesi sıra problemini oluşturmaktadır⁸. Taşınır veya taşınmazlar bakımından sınırlı ayni hakların sırası hususunda hangi sistemin tercih edileceği ise kanun koyucunun takdirinde olan bir meseledir.

Türk hukukunda taşınırlar üzerinde birden fazla sınırlı ayni hak tesis edilmesi durumunda bu haklar arasındaki sıra, ilerleme sistemi çerçevesinde hakkın doğduğu tarihe göre belirlenir⁹. Bu kural rehin hakkının bulunduğu durumlarda da geçerlidir. TMK. m. 948 hükmüne göre, aynı taşınır üzerinde birden fazla rehin hakkının bulunması halinde alacaklı rehin haklarının sırasına göre ödeme yapacaktır ve bu sıra da rehin kuruluş tarihine göre belirlenecektir. Buna göre aynı taşınır üzerinde birden fazla rehin hakkı varsa önceki tarihli rehin hakkına dayalı ödeme yapılmadan sonraki rehin hakkı kapsamında bir ödeme yapılamayacaktır. Ancak önceki rehin hakkına dayalı

⁶ Bir taşınmaz üzerinde mülkiyet hakkı ve bir sınırlı ayni hak bulunmaktaysa sınırlı ayni hakkın sağladığı yetki öncelenir (Hans-Peter Friedrich (1977). *Der Rang der Grundstücksrechte*, ZBGR, (6), 323). Bununla beraber bir taşınmaz üzerinde birden fazla sınırlı ayni hakkın kurulması da mümkündür. Taşınmaz üzerinde birden fazla irtifak hakkı, birden fazla taşınmaz yükü, birden fazla rehin hakkı, taşınmaz yükü ve irtifak hakkı, taşınmaz yükü ve rehin hakkı, irtifak hakkı ve rehin hakkı son olarak da taşınmaz yükü, irtifak hakkı ve rehin hakkı kurulabilir. Sayılan ihtimallerden üçünde rehin hakkı bulunmamaktadır. Dolayısıyla da önceliğin belirlenmesinde hakkın doğum tarihi esastır.

⁷ Friedrich, 1977: 322.

⁸ Detaylı bilgi için bkz. Şafak N. Erel (1974). *Gayrimenkul Rehininde Sıra*. Ankara Üniversitesi S.B.F. Yayınları, 1 vd.; M. Kemal Oğuzman, Özer Seliçi ve Saibe Oktay Özdemir (2021). *Eşya Hukuku* (23. Baskı). İstanbul: Filiz Kitabevi, N 2705 vd.; A. Lâle Sirmen (2021). *Eşya Hukuku* (9. Baskı). Ankara: Yetkin Yayınları, 565 vd.; Halûk Nami Nomer ve Mehmet Serkan Ergüne (2020). *Eşya Hukuku* (8. Baskı). İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, N 957; Semra Karabacak Furuncı (2016). *Sınırlı Ayni Haklar Arasında Sıra İlişkisi*, İÜHF, 74 (2), 776.

⁹ Oğuzman, Seliçi ve Oktay Özdemir, 2021: N 2706; O. Gökhan Antalya (2021). *Eşya Hukuku* (4. Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık, N 618.

ödeme yapıldıktan sonra, sonraki sırada yer alan alacak kendiliğinden önceki hakkın yerini alacaktır. Bu sistemde taşınırın değerinin tamamı üzerinde rehin kurulması söz konusudur. Bütün olarak rehne konu olan taşınırın değerinin parçalara ayrılması suretiyle bir kısmı üzerinde rehin kurulması mümkün olmayacaktır¹⁰.

Taşınmazlar üzerinde kurulan sınırlı ayni haklar birbirleriyle bağdaşmıyorsa bunlar arasındaki sıra kural olarak hakkın kuruluş tarihine göre belirlenir¹¹. Bununla beraber tüm ilgililer rızalarıyla farklı bir sıra düzeni de kararlaştırabilirler¹². Bu kural taşınmaz rehininin bulunmadığı bir ihtimalde mutlak olarak geçerlidir. Fakat taşınmaz rehininin bulunduğu ihtimallerde hakkın doğduğu tarih esas alınmaz. Eğer başkaca bir sınırlı ayni hak ve taşınmaz rehni bulunmaktaysa diğer hakkın doğduğu tarih, rehni üzerine kurulduğu derecenin kuruluş tarihi¹³ ile birden fazla taşınmaz rehni varlığında ise ilgili derecelerin sıraları birbirleri ile karşılaştırılır¹⁴. Nitekim taşınmaz rehni bakımından, Türk Medeni Kanununda sabit derece sistemi tercih edilmiştir¹⁵. Bu sistemde tamamı üzerinde rehin kurulan taşınmazın değeri farazi bir biçimde değer parçalarına ayrılmaktadır. Buradaki her bir değer parçası “derece” olarak isimlendirilmekte ve her bir derecede o derecenin toplam değerine ulaşıncaya dek rehin hakkı kurulması mümkün olmaktadır¹⁶. Bir derecede rehin kurulduğu zaman o derecenin sırasına ve değerine göre mevcut alacak güvence altına alınmış olur. Her bir derecede o derecenin toplam değerine erişinceye dek birden fazla rehin hakkı tesis edilebilmekte¹⁷

¹⁰ Oğuzman, Seliçi ve Oktay Özdemir, 2021: N 3262.

¹¹ Oğuzman, Seliçi ve Oktay Özdemir, 2021: N 2709; Antalya, Eşya Hukuku, 2021: N 619 vd.

¹² Oğuzman, Seliçi ve Oktay Özdemir, 2021: N 2709; Antalya, Eşya Hukuku, 2021: N 619; Sirmen, 2021: 566; Karabacak Furuncı, 2016: 790.

¹³ Sirmen, 2021: 567.

¹⁴ Sirmen, 2021: 570.

¹⁵ Y. 14. HD, E. 2011/907, K. 2011/3439, 18.03.2011“*Taşınmaz rehninde Roma hukukunda geçerli bulunan boşalan dereceye ilerleme sistemi ile Alman hukukunda geçerli bulunan sabit derece sistemi olmak üzere iki temel sistem bulunmaktadır. Boşalan dereceye ilerlemeyi esas alan sistemde rehni sırası, rehin tesis tarihine göre tayin edilmekte, eski tarihli rehni yenilerden önce gelmektedir. Bir rehin hakkı herhangi bir nedenle sona ermişse sonraki sırada yer alan rehni hakları otomatik olarak birer basamak öne kaymaktadır. Türk Medeni Kanunu bu sistemi benimsememiş, İsviçre hukukunda olduğu gibi sabit dereceler sistemine ilişkin düzenlemeler getirmiştir.*” (<https://www.lexpera.com.tr/>, E.T. 05.09.2021).

¹⁶ Selmani Okumuş ve Bahadır Demir (2017). Sabit Derece Sisteminde Sözleşmeden Doğan İlerleme Hakkı, AÜHFD, 66 (3), 608 vd.; Oğuzman, Seliçi ve Oktay Özdemir, 2021: N 3265; Nomer ve Ergüne, 2019: N 1066 vd.; Urs Fasel (2016). CHK - Handkommentar zum Schweizer Privatrecht (3. Auflage), Art. 641-977 ZGB. Art. 813 N 1 vd.

¹⁷ Nomer ve Ergüne, 2020: 1072; David Dürr ve Daniel Zollinger (2013). Zweite Lieferung, Allgemeiner Teil, Wirkung des Grundpfands, Art. 805-823 ZGB Kommentar zum

ancak belli bir derece üzerinde rehin kurma mecburiyeti de bulunmamaktadır. Üst derece veya derecelere rehin kurulmaksızın sonraki sırada yer alan bir derece üzerinde rehin kurmak mümkündür. Sonrasında üst derecede yeniden rehin hakkı tescil edilebileceği gibi derecenin boş bırakılması da mümkündür¹⁸. Üzerinde rehin kurulmamış dereceler adeta rehinden tamamıyla arı bir taşınmazın sınırlı bir alanı ile ilgili boşluğuyla aynıdır¹⁹.

Sabit derece sisteminde rehin hakkının boşalan dereceye kendiliğinden ilerlemesinden söz edilemez²⁰. Boşalan derece ayrıca varlığını sürdürmekte ve malikin bu derecede sonradan bir rehin hakkı tesis etme imkânı devam etmektedir²¹. Kural bu olmakla beraber kanun koyucu bu kural için bazı istisnalar öngörmüştür. Boşalan dereceye ilerleme hakkını taraflar bir sözleşme ile kararlaştırabileceği gibi doğrudan kanun koyucu tarafından da bu hakka dair istisnai haller düzenlenmiştir. TMK. m. 872 hükmü uyarınca sonraki sıralarda kurulmuş bir rehin hakkından önce gelen bir rehin mevcut değilse veya borçlu önceki bir rehin senedi üzerinde tasarruf etmemişse ya da önceki sırada bulunan rehinli alacak, o derece için tescilde belirtilen miktardan az ise; taşınmazın paraya çevrilmesinde satış bedeli, boş derece hesaba katılmaksızın sonraki alacaklılara sıralarına göre dağıtılır. Yine TMK. m. 877 hükmüne göre de bir kamu kurum veya kuruluşunun katkısıyla iyileştirilen arazinin değerinde bir artma meydana gelirse malik, iyileştirme giderlerinden payına düşeni karşılamak üzere kendisine ödünç veren alacaklı lehine tescil suretiyle rehin hakkı kurabilecektir. Kurulan rehin, taşınmaz üzerindeki diğer bütün yüklerden önce gelir. Bu hüküm uyarınca arazinin iyileştirilmesi amacıyla bir kamu kurum veya kuruluşundan destek alınmaktaysa bunun

---

schweizerischen Zivilrecht, Schweizerisches Zivilgesetzbuch, Das Grundpfand, Zürcher Kommentar Band/Nr. IV/2b/2 (2. Auflage), Schulthess Juristische Medien AG, Art. 814 N 39; Christian Brückner ve Mathias Kuster (2021). Die Grundstücksgeschäfte (2. Auflage). Zürich: Schulthess Juristische Medien AG, N 373; Fasel, 2016: Art. 813 N 6; Christina Schmid-Tschirren (2016). ZGB Kommentar Schweizerisches Zivilgesetzbuch, OFK – Orell Füssli Kommentar (3. Auflage), Hrsg: Jolanta Kren Kostkiewicz, Stephan Wolf, Marc Amstutz ve Roland Fankhauser. Zürich: Orell Füssli Verlag AG, Art. 813 N 7. Mevcut boş derecenin sadece bir kısmının rehin ile yüklenerek kalan kısmının boş bırakılması da mümkündür (Dürr ve Zollinger, 2013: Art. 814 N 40).

¹⁸ Dürr ve Zollinger, 2013: Art. 814 N 18; Fasel, 2016: Art. 813 N 2; Schmid-Tschirren, 2016: Art. 813 N 2.

¹⁹ Dürr ve Zollinger, 2013: Art. 814 N 18.

²⁰ Fasel, 2016: Art. 813 N 3; Christian ve Mathias, 2021: N 370; Schmid-Tschirren, 2016: Art. 813 N 2; Alexandra Dal Molin-Kränzlin (2017). Die Durchsetzung von Nachrückungsansprüchen des Grundpfandgläubigers, ZBGR, (3). 150.

²¹ Fasel, 2016: Art. 813 N 3.

karşılığında malik tarafından diğer derecelerden önce gelecek şekilde bir rehin hakkı kurulabilecektir²². İyileştirme, kamu kurum veya kuruluşunun katkısı olmaksızın yapılmış ise, malik taşınmazı üzerinde en çok masrafların üçte ikisi için rehin kurabilir. Belirtilen bu son halde, TMK. m. 878 gereğince rehinli alacak en çok beş yıl içinde eşit taksitlerle ödenmelidir. Alacağın veya yıllık taksitlerin muaccel olmasından beş yıl sonra rehin hakkı sona erer ve sonraki alacaklılar sıralarına göre ilerler²³.

II. TİCARİ İŞLEMLERDE TAŞINIR REHİNİNDE SIRA SİSTEMİ

A. Genel Olarak

Taşınır rehninde sıraya dair bir problemin bulunması için aynı taşınırın birden fazla rehin hakkına konu olması gerekmektedir. Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu hazırlanırken her ne kadar UNCITRAL Model Kanunundan yararlanılmışsa da benimsenen sistem Model Kanunda kabul edilen sistemden farklıdır. Model Kanunda aşağıda detayları ile görülecek Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu sisteminden farklı bir sıra düzenlemesine yer verilmiştir.

Model Kanun bakımından önemli bir mesele hakkın doğumunun sicilde yapılacak herhangi bir kayda tabi tutulmamış olmasıdır. MK. m. 6'ya göre²⁴ rehin hakkı, rehin veren kişinin rehin verilen mal üzerinde haklara ve onu rehin verme yetkisine sahip olması şartıyla, rehin sözleşmesi ile kurulacaktır. Burada hakkın kurulması sözleşme ile olacaksa da önceliğin belirlenmesi ve üçüncü kişilere etki, sicile yapılacak kayıt ile belirlenecektir. Görüldüğü üzere Model Kanun çerçevesinde rehin hakkı kurmak kolaydır ve tarafların yalnızca Model Kanunun basit gerekliliklerini karşılayan bir sözleşme yapmaları yeterli olacaktır²⁵.

Sicile yapılacak kayıt Model Kanun bakımından hakkın kurulmasında gerekli olmasa da üçüncü kişilere etki ve önceliğin belirlenmesi hususlarında

---

²² Bu halde kurulan ipotek tescil edilmiş alacağın ödenmesiyle sona erecek, nitekim bu ipoteğin tescili ile ayrıca bir derecenin kurulduğundan söz edilemeyecektir (Oğuzman, Seliçi ve Oktay Özdemir, 2021: N 3287).

²³ Bkz. Oğuzman, Seliçi ve Oktay Özdemir, 2021: N 3284 vd.; Nomer ve Ergüne, 2020: N 1074 vd.; Okumuş ve Demir, 2017: 611 dp 35.

²⁴ Söz konusu hükmün orijinal metni şu şekildedir: “A security right is created by a security agreement, provided that the grantor has rights in the asset to be encumbered or the power to encumber it.”

²⁵ UNCITRAL Practice Guide to the Model Law on Secured Transactions, 2020, N 11.

işleve sahiptir. Önceliğin belirlenmesine dair kurallar m. 29 vd. hükümlerinde detaylarıyla ele alınmıştır. Bunlardan aynı rehin veren tarafından birden fazla rehin hakkı kurulması halini düzenleyen m. 29, farklı rehin verenler tarafından birden fazla rehin hakkı kurulması halini düzenleyen m. 30 ve son olarak getiriler üzerindeki rehin hakkının sırasını belirleyen m. 32 hükümlerine kısaca değinmek yerinde olacaktır.

MK. m. 29 hükmü uyarınca aynı rehin veren tarafından aynı taşınır mal üzerinde birden fazla rehin hakkına yer verildiğinde;

- Bildirimin sicile kaydı ile üçüncü kişilere karşı etki gösteren rehin haklarında öncelik, rehin hakkını kurma emrine bakılmaksızın, sicile kayıt emrine göre belirlenecektir²⁶.
- Bildirimin sicile kaydı dışındaki yollarla üçüncü kişilere karşı etki gösteren rehin haklarında öncelik, üçüncü kişilere etki emrine göre belirlenir.
- Bildirimin sicile kaydı ile üçüncü kişilere etki gösteren bir rehin hakkı ile bunun dışındaki yollarla üçüncü kişilere etki gösteren bir rehin hakkı arasında öncelik, sicile kayıt veya üçüncü kişilere etki emirlerinden hangisi önce yapılmışsa ona göre belirlenir.

Model Kanun m. 30 gereği Model Sicil Hükümleri m. 26'ya bağlı olarak, farklı rehin verenler tarafından aynı taşınır üzerinde kurulan rehin hakları arasındaki öncelik m. 29'a, yani yukarıda belirtilen kurallara göre belirlenecektir. Aynı taşınırın farklı rehin verenler tarafından rehin hakkına

---

²⁶ UNCITRAL sisteminde önceliğin, hakkın kurulması anına göre değil de sicile kayıt emrine göre belirlenmesi üç nedenden dolayı etkili ve hakkaniyete uygun bulunmuştur. İlk olarak, bildirimin kayıt zamanı sicil dairesi tarafından kaydedilir ve arama sonucunda belirtilir, bundan dolayı da araştırma yapan üçüncü kişiler tarafından kolayca tespit edilebilir. İkinci olarak, bu kuralın uygulanmasından çıkan sonuçlar basiretli teminatlı alacaklının beklentileriyle tutarlıdır. Örneğin X'e kredi sağlamayı düşünen Y, X'in ekipmanı üzerinde kurulan rehin hakkı ile güvence altına alınacaktır. Y sicil kayıtlarını araştırır ve X'i rehin veren Z'yi ise teminatlı alacaklı olarak gösteren bir bildirimin kaydedildiğini ve rehinli malın, kendisine rehin verecek kişinin ekipmanına dahil olduğunu fark ederse; muhtemelen kayıtlı bildirimin, o ekipmanda mevcut veya düşünülen bir rehin hakkını yansıtmadığını bekleyecektir. Böylece eğer Y, işleme devam etmeye karar verirse rehin hakkının Z'ninkine göre ikincil olacağı anlayışıyla bunu yapacaktır. Üçüncü olarak da bu kural muhtemel bir rehinli alacaklıya kendi rehin hakkının rakip rehin hakları karşılığında önceliğini teminatlı kredinin verilmesini teşvik eden bir kesinlikle belirleyebilmesine imkân sağlar (tüm bu açıklamalar ve ilgili örnek için bkz. UNCITRAL Model Law on the Secured transactions Guide to Enactment, 2017, N 289 vd.).

konu edilmesi örneğin şöyle bir durumda söz konusu olabilecektir. Taşınırın sahibi bahse konu taşınır üzerinde rehin hakkı kurduktan sonra onu başkasına satmış ve alıcı da taşınır üzerinde yeni bir rehin hakkı kurmuştur²⁷. Bu ihtimalde aynı taşınır üzerinde iki farklı kişi tarafından rehin hakkı kurulmuş olacaktır ve bu durumda da yukarıda açıklanan ihtimaller çerçevesinde uygun bir sonuca varılacaktır.

Son olarak MK. m. 41'e tabi olarak, m. 19 uyarınca üçüncü kişilere karşı etki gösteren rehinli taşınırın getirileri üzerindeki rehin hakkı, getirinin elde edildiği rehne konu taşınır ile aynı önceliğe sahip olacaktır.

Model Kanunun ilgili hükümlerine kısaca değinildikten sonra Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu hükümlerine göre aynı taşınırın birden fazla sicilli rehne konu olması, aynı taşınır üzerinde aynı anda sicilli rehlin ve teslimine bağlı rehlin bulunması, rehin hakkının süresinin uzatılmasının var olan sıraya etkisi ve son olarak da getiriler üzerindeki sıra hususları sırasıyla açıklanacaktır.

B. Aynı Taşınır Üzerinde Birden Fazla Sicilli Rehlin Varlığı

1. Genel Kural

Türk hukukunda taşınır rehni esas olarak TMK. m. 939-972 hükümleri arasında düzenlenmektedir. Bununla beraber hukukumuzda diğer bazı kanunlarla da çeşitli ihtiyaçlara cevap verebilmek için farklı rehin türleri düzenlenmiştir²⁸. 6750 sayılı Kanun ile düzenlenen ticari işlemlerdeki taşınır

²⁷ UNCITRAL Practice Guide to the Model Law on Secured Transactions, 2020, N 295.

²⁸ Mehmet Serkan Ergüne (2020). Hukukumuzda Taşınır Rehlinin, Özellikle Teslime Bağlı Taşınır Rehlinin Kuruluşu (2. Bası). İstanbul: Filiz Kitabevi, 2; Nomer ve Ergüne, 2020: N 1170. Türk hukukundaki taşınır rehni türleri şöyle sıralanabilir. TMK.'da düzenlenenler: Teslime bağlı taşınır rehni, hayvan rehni, hapis hakkı, hak ve alacaklar üzerinde rehin, rehin karşılığında ödünç verme işiyle uğraşanlara yapılan rehin, rehinli tahvil. Diğer kanunlarda düzenlenenler: Gemi ipoteği, hava aracı ipoteği, ticari işlemlerde taşınır rehni, maden cevheri rehni, jeotermal ve doğal mineralli su kaynaklarını işletme hakkının rehni, kamuya açık yerlerin işletilmesinden doğan kamu borçları için bu yerlerdeki eşya üzerinde rehin, tarım kredi kooperatiflerinin ortaklarına verdikleri krediler sebebiyle sahip olduğu rehin (diğer kanunlarda düzenlenen taşınır rehinlerine dair bilgi için bkz. Alper Uyumaz (2017). Medeni Kanun Dışındaki Kanunlarda Düzenlenmiş Taşınır Rehni Çeşitleri, GÜHFD, 21 (4), 53 vd.)

Türk hukukunda taşınmaz rehninden farklı olarak taşınır rehninde genel nitelikte hükümler düzenlenmemiştir. Bununla beraber doktrinde ilk olarak teslimine bağlı taşınır rehni hükümlerinin akabinde ise taşınmaz rehnine dair hükümlerin niteliklerine uygun düştüğü müddetçe taşınır rehninde tamamlayıcı fonksiyon üstlenebileceği kabul edilmektedir

rehni de bunlardan biridir. Konumuz bakımından burada iki ihtimalin varlığı düşünülebilecektir. Bunlardan birincisi bir taşınır üzerinde farklı kanunlar kapsamında düzenlenmiş iki sicilli rehlin söz konusu olması, ikincisi ise 6750 sayılı Kanun kapsamında aynı taşınır üzerinde birden fazla sicilli rehlin hakkının kurulmasıdır.

Öncelikle, TİTRK. m. 8/3'e göre diğer kanunlar uyarınca bir sicile tescili zorunlu olan taşınır üzerinde bu kanun kapsamında sicile tescil edilmek suretiyle rehlin tesis edilemez²⁹. Dolayısıyla da diğer kanunlar kapsamında söz

---

(Ergüne, 2020: N 2; Nomer ve Ergüne, 2020: N 1175; Rona Serozan (2007). Taşınır Eşya Hukuku (2. Bası). İstanbul: Filiz Kitabevi, 335; Oğuzman, Seliçi ve Oktay Özdemir, 2021: N 3604-3605).

²⁹ TİTRK. m. 8/3 hükmü, diğer kanunlar uyarınca bir sicile tescili zorunlu olan taşınır rehlinine ilişkin hükümleri saklı tutmuştur. Bu taşınırlar üzerinde Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu kapsamında sicile tescil edilmek suretiyle rehlin tesis edilemez. Bu hüküm rehlin hakkının kurulması için sicile tescilin zorunlu görüldüğü halleri Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu uygulaması dışında bırakmaktadır. İlgili sicillere tescil ile rehlin kurulduğu bu hallerde teslim söz konusu olmadığından, Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanununun ihdası ile ulaşılmak istenen amaca zaten ulaşılmıştır. Burada dikkat edilmesi gereken husus madde kapsamında taşınırın sicile tescil zorunluluğundan değil rehlin hakkının sicile tescil zorunluluğundan söz edilmiş olmasıdır. Nitekim herhangi bir taşınırın sicile tescili zorunlu olmasına rağmen o taşınır üzerinde rehlin hakkı kurulması için sicile tescil şart olmayabilir. Örneğin bir motorlu taşıtın sicile tescili ilk duruma, gemi ipoteki (mevzuatında bulunan özel düzenlemeye tabidir; bkz. TTK m. 1012 vd.) ise ikinci duruma örnek gösterilebilir. İlk durum bakımından, KTK m. 19 uyarınca araç sahiplerinin araçlarını tescil ettirmesi şarttır. Burada taşınırın tescilinden söz edilmekte ancak onun rehne dair bir husus bulunmamaktadır (Elif Cemre Hazıroğlu (2017). Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu'nda Sicilli Taşınır Varlıkların Durumu ve Ticari İşletme Rehninin Bunlar Üzerindeki Etkileri, BATİDER, 33 (2), s. 184). TMK. m. 940 hükmü uyarınca da “*Gerçek veya tüzel kişilerin alacaklarının güvence altına alınması için, kanun gereğince bir sicile tescili zorunlu olan taşınır mallar üzerinde, zilyetlik devredilmeden de, taşınır malın kayıtlı bulunduğu sicile yazılmak suretiyle rehlin kurulabilir. Rehlin kurulmasına ilişkin diğer hususlar Cumhurbaşkanınca çıkarılan yönetmelikle belirlenir.*” Bu hükmü göre taşınırın bir sicile tescili zorunluysa o taşınır hem kayıtlı bulunduğu sicile yazılmak suretiyle rehne (tescil kurucu etkiye sahip olacaktır) hem de teslim bağli rehne konu olabilir (Alper Uyumaz (2012). Motorlu Taşıtlı Rehni. İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 164). Dolayısıyla burada rehlin kurulması sicile tescil zorunluluğuna tâbi tutulmadığından motorlu taşıtlı rehlinin TİTRK. m. 8/3 kapsamında değerlendirilmesi söz konusu olamayacaktır. Bununla beraber bu taşınırların münhasıran Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu kapsamında rehne konu olabiliş olamayacakları problemi bulunmaktadır. Nitekim Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu bakımından buna bir engel bulunmamasına rağmen TY. m. 2/2 hükmüne göre “*Bu Yönetmelik hükümleri;*
a) Birinci fıkra kapsamında olmayan rehlin,
b) Sermaye piyasası araçları ile türev araçlara ilişkin finansal sözleşmeleri konu edinen rehlin sözleşmeleri ile mevduat rehni,

konusu taşınır üzerinde rehin kurulması sicile tescil zorunluluğuna tâbiyse bu taşınır üzerinde kurulan rehin hakkı ile ticari işlemlerde taşınır rehni kapsamındaki bir rehin hakkı arasında sıra problemi bulunmayacaktır^{30,31}. Bununla beraber farklı sicilli taşınır rehinleri arasında olmasa da Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu kapsamında kurulan birden fazla sicilli rehlin varlığı ihtimalinde nasıl bir önceliğin tanınacağı incelenmelidir³². Bu

c) 22/11/2001 tarihli ve 4721 sayılı Türk Medeni Kanununa göre kurulmuş (Ek ibare:RG-22/5/2018-30428) teslimine bağlı taşınır rehni,

ç) 13/10/1983 tarihli ve 2918 sayılı Karayolları Trafik Kanununa göre kurulmuş araç rehni,

d) 14/10/1983 tarihli ve 2920 sayılı Türk Sivil Havacılık Kanununa göre kurulan hava aracı ipoteği,

e) 13/1/2011 tarihli ve 6102 sayılı Türk Ticaret Kanununa göre kurulan gemi ipoteği,

f) 4/6/1985 tarihli ve 3213 sayılı Maden Kanununa göre kurulan maden hakları ve cevher rehni,

sözleşmelerine uygulanmaz.” Açıkça görüldüğü üzere kanunda yer almayan bir yasaklamaya yönetmelik ile gidilmiş ve KTK’ya göre kurulan araç rehni sözleşmelerine ilgili yönetmelik hükümlerinin uygulanmayacağı belirtilmiştir. Bu durum normlar hiyerarşisi bakımından uygun değildir (Hazıroğlu, 2017: 185). Kanunda yer almayan bir yasaklamanın yönetmelik ile getirilmesi mümkün değildir. Zira yönetmelikler ancak kanunun uygulanması niteliğinde bulunabilir. Bu yönde sınırlamaya gidilmek isteniyorsa bunun bir kanun hükmü ile yapılması gerekmektedir (Hazıroğlu, 2017: 185).

³⁰ Kırcı, 2018: 172.

³¹ Fakat burada da ticari işletme veya esnaf işletmesi rehni bakımından problemle karşılaşmak mümkündür. Zira bu durumlarda, farklı kanunlarca başkaca sicillere tescili gerekirse dahi rehlin kuruluşu anında işletmenin faaliyetine tahsis edilmiş olan her türlü mal üzerinde rehin kurulmuş olur. TİTRK. m. 5/2 hükmü bu hususta şöyle bir yol izlemiştir: “(Değişik cümle:28/1/2021-7263/24 md.) Ticari işletme ve esnaf işletmesinin tamamı üzerinde rehin kurulması hâlinde, rehlin kuruluşu anında işletmenin faaliyetine tahsis edilmiş olan her türlü varlık; bir işletmenin belirli bir taşınır varlık grubunun bir bütün olarak rehnedilmesi hâlinde ise bu gruba dahil varlıkların tamamı rehnedilmiş sayılır. Bu varlıkların rehni diğer kanunlarca bir sicile tescilini gerektiriyorsa bu rehin ilgili sicillere bildirilir. Bu varlıklar üzerinde diğer kanunlar uyarınca önceden bir rehin hakkı tesis edilmiş olması hâlinde bu Kanun çerçevesinde tesis edilerek bildirilen rehin sonraki sırada yer alır. Ticari işletme ve esnaf işletmesi rehinleri ticaret veya esnaf siciline bildirilir. Birinci fıkrada yer alan diğer taşınır varlıkların borcu karşılaması hâlinde işletmenin tümü üzerinde rehin kurulamaz. (Ek cümle:28/1/2021-7263/24 md.) Bir işletmenin belirli bir taşınır varlık grubunun bir bütün olarak rehnedilmesi hâlinde 4 üncü maddenin altıncı fıkrasının (c) bendi uygulanmaz.”

³² Teslime bağlı taşınır rehni alacaklı, malikin rızasıyla aynı taşınırı bir başkasına rehin verebilir (alt rehin- TMK. m. 942). Aynı zamanda taşınırın maliki, söz konusu taşınırı üzerinde teslimine bağlı taşınır rehni kurduktan sonra bir başkası lehine de rehin hakkı kurabilir (art rehin- TMK. m. 941). Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu kapsamında da alt ve art rehni kurulması mümkündür. İlaveten, TİTRK. m. 4/7 hükmü uyarınca; “Rehne konu taşınır varlığın alt veya art rehne konu edilmesi ile rehin verenin rehne konu taşınır varlık üzerindeki tasarruf yetkisini kısıtlayan kayıtlar geçersizdir.” Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu bakımından alt ve art rehin ancak sicile tescil yoluyla kurulabilecektir (Damla Gürpınar (2017). Ticari İşlemlerde Taşınır Rehininin Teslime Bağlı Taşınır Rehni

doğrultuda da Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu bakımından yukarıda değinilen ilerleme sisteminin mi yoksa sabit derece sisteminin mi kabul edildiği açıklığa kavuşturulmalıdır.

Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu ile bir taşınırın değerinin tıpkı taşınmazlarda olduğu gibi farazi olarak değer parçalarına ayrılması suretiyle birden fazla rehin sözleşmesine konu edilmesi sağlanmıştır. TİTRK. m. 10 “derece sistemi” başlığı ile bu hususu düzenlemiştir. Söz konusu maddenin ilk fıkrası uyarınca rehinin sağladığı güvence, tescilde belirtilen rehin tutarı ve derecesi ile sınırlıdır. Rehin, sırada kendisinden önce gelecek olanın miktarının tescilde belirtilmesi kaydıyla ikinci veya daha sonraki derecede de kurulabilir. Bu ifadelerden de anlaşıldığı üzere 6750 sayılı Kanunda sabit derece sistemine yer verilmiştir. İlgili fıkra ayrıca TMK.’nın 871 ila 876. maddelerinin bu kanuna aykırı olmayan hükümlerinin de kıyasen uygulanacağını belirterek bu tercihi daha açık bir şekilde göstermiştir.

Kanun m. 11 ile aynı taşınır üzerinde derece sırası belirtilmeksizin birden fazla rehin hakkı tesis edilmesi halinde alacaklıların öncelik hakkının rehin kurulma anına göre belirleneceği kabul edilmiştir. Sabit derece sistemindeki dereceye odaklanması durumundan farklı olarak burada ilerleme sisteminde olduğu gibi rehin hakkının kurulma anı esas alınmaktadır. Kısacası Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanununda tek bir sisteme yer verilmemiş aksine her iki sistemin uygulanmasına da imkân tanınmıştır³³. Mevcut durumda hangi sistemin tercih edileceği de taraflara bırakılmıştır. Taraflar ya derece

---

Kurallarından Ayrılan Yönleri, DEÜHFD, 19 (1), 135). Alt rehin ile aynı taşınırın birden fazla rehin hakkına konu olması söz konusu değildir. Nitekim alt rehinli alacaklı taşınırı paraya çevirdiğinde temel rehin hakkının kurulmasına sebep olan borç da o oranda sona erecektir (Oğuzman, Seliçi ve Oktay Özdemir, 2021: N 3692; Gürpınar, Teslime Bağlı Taşınır Rehni, 2017: 154 dp. 64). Fakat art rehin yoluyla aynı taşınır üzerinde birden fazla rehin hakkı kurulması mümkündür. Bununla beraber Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu kapsamında aynı taşınır üzerinde birden fazla rehin kurulabilmesinin tek imkânı art rehin değildir. Nitekim Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu çerçevesinde sabit derece sistemine de yer verildiğinden taşınırın değerinin birden fazla dereceye bölünmesi suretiyle birden fazla rehin kurulması da mümkündür (aynı yönde bkz. Gürpınar, Teslime Bağlı Taşınır Rehni, 2017: 138). Buna göre sabit derece sisteminin söz konusu olmadığı hallerde bu imkân da söz konusu olmadığından Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu hükümleri çerçevesinde olan birden fazla rehin hakkının kurulması, ancak art rehin yoluyla mümkün olabilecektir. Söz konusu taşınırın mevcut sicilli rehne rağmen başka kanun hükümlerine göre bir daha rehne konu olması durumu saklıdır.

³³ Kırca, 2018: 166.; Kayar, 2018: 81; Şaban Kayıhan (2021). Ticari İşletme Hukuku (7. Baskı), Ankara: Seçkin Yayıncılık. 77; Kaya ve Tatlı, 2020: 55.

kararlaştırmak suretiyle sabit derece sistemini ya da böyle bir belirlemeye gitmeksizin ilerleme sistemini tercih edebilirler.

Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu kapsamında ilerleme sistemine tabi bir rehin hakkı kurulduğunda, yani derece sırası belirtilmeksizin söz konusu taşınır üzerinde bir rehin hakkının tesis edilmesi halinde, daha önce kurulmuş dolayısıyla da önceki bir sırada yer alan rehinin konu olduğu borcun ödenmesiyle sonraki sıradaki rehin hakkı kendiliğinden bir önceki sıraya ilerleyecektir³⁴. Ancak sabit derece sistemine tabi bir rehne yer verilmesi halinde ise kural, önceki sırada yer alan rehin hakkına dayalı borç ödendiğinde alt sıradaki rehin hakkının ilerleyememesidir. Yalnızca bu konuda bir istisnanın bulunması halinde, önceki derecedeki rehin hakkına dayalı borç ödendiğinde sonraki derecedeki rehin hakkı üst dereceye ilerleyebilecektir. Kimi zaman bu istisnalar doğrudan kanundan kimi zaman da tarafların anlaşmasından doğmaktadır. Çalışma kapsamında tarafların anlaşmasından doğan ilerleme hakkı her iki sistem bakımından ayrı bir başlık altında incelendiğinden burada kısaca istisnanın kanundan doğması hali ele alınacaktır.

TİTRK. m. 10'da TMK.'nın 871 ila 876. maddelerinin kıyasen uygulanacağı belirtilmiştir³⁵. Türk Medeni Kanununa yapılan bu gönderme nedeniyle taşınmaz rehininde yer alan hükümlere başvurulacaktır. Taşınmazlar bakımından kanundan doğan istisnalara TMK. m. 872, m. 877 ve m. 878'de yer verilmiştir. TMK. m. 872 gereğince, sonraki sıralarda kurulmuş bir rehin hakkından önce gelen bir rehin mevcut değilse veya borçlu önceki bir rehin senedi üzerinde tasarruf etmemişse ya da önceki sırada bulunan rehinli alacak, o derece için tescilde belirtilen miktardan az ise; taşınmazın paraya çevrilmesinde satış bedeli, boş derece hesaba katılmaksızın sonraki alacaklılara sıralarına göre dağıtılır. Şüphesiz ki bu hüküm Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu kapsamında da uygulama alanı bulacaktır. Bu çerçevede, şöyle bir ihtimal düşünülebilir: Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu kapsamında bir taşınır malın toplam değeri farazi olarak parçalara ayrılır. Birinci derecede 50.000 TL, ikinci derecede 40.000 TL ve üçüncü

³⁴ TY. m. 25'e göre de önceliğin belirlenmesinde sicile tescil anı esas alınacaktır. Önceki sırada yer alan rehin alacaklısının rehin hakkının sona ererek sicilden terkin edilmesi üzerine sonraki sırada yer alan rehin alacaklıları sırayla boşalan dereceye ilerleyeceklerdir. Sonraki sırada yer alan alacaklıya rehin sözleşmesi ile boşalan dereceye ilerleme hakkı tanınması halinde önceki sırada bulunan diğer rehin alacaklılarının muvafakati aranır.

³⁵ TİTRK. m. 10/1 c. 3: "Bu halde 22/11/2001 tarihli ve 4721 sayılı Türk Medeni Kanununun 871 ila 876 ncı maddelerinin bu Kanuna aykırı olmayan hükümleri kıyasen uygulanır."

derecede de 30.000 TL'ye kadar rehin hakkı kurulması mümkündür. Taşınır mal paraya çevrildiğinde toplamda 80.000 TL elde edilmiş ve ikinci derecede mevcut bir rehin hakkı bulunmuyor ise para birinci ve üçüncü derecedeki rehin hakkı sahiplerine dağıtılır. Böyle bir istisnanın olmadığı durumda, her ne kadar ikinci derecede bir rehin hakkı bulunmasa dahi buraya düşen meblağın üçüncü derecedeki rehin hakkı sahibine verilmesi mümkün olmayacaktır³⁶.

6750 sayılı Kanun ile hem ilerleme sistemi hem de sabit derece sisteminin kabulüne imkân verilmiştir. Bu doğrultuda eğer bir taşınır, derece sırası belirtilerek rehin hakkına konu edilmişse hakkın kurulma tarihine değil derecenin sırasına³⁷, aksi halde ise hakkın kurulma tarihine bakılacaktır³⁸. Yine yukarıda belirtildiği üzere sabit derece sistemi bakımından bizzat kanundan doğan istisna hükümleri bulunmaktadır. Bununla beraber hem ilerleme sistemi hem de sabit derece sistemi bakımından tarafların aralarında anlaşmak ve gerekli şartları yerine getirmek suretiyle istisna öngörmesi de mümkündür. Böylece rehin alacaklısına sözleşme ile boşalan dereceye ilerleme hakkı tanınabilmektedir.

2. Boşalan Dereceye İlerleme Hakkı Taniyan Sözleşme

Taraflar arasında boşalan dereceye ilerleme hakkı taniyan sözleşmenin varlığı mevcut rehin ilişkisi bakımından çok önemli bir işleve sahiptir³⁹. Bu

³⁶ TMK. m. 872 düzenlemesindeki istisnanın yanı sıra, arazinin iyileştirilmesine dair TMK. m. 877 ve m 878'deki istisna hükümleri kurumun mahiyetine uygun düşmediğinden Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu kapsamındaki rehinlerde uygulama alanı bulamayacaktır. Yine TY. m 27'de bizzat kanun koyucu tarafından yapılan bir sıra düzenlemesiyle karşılaşılmaktadır.

³⁷ Bir derece içerisinde o derecenin üst sınırını aşmamak koşuluyla birden fazla rehin hakkı tesisi de mümkündür. TMK. m. 874/2 hükmü uyarınca bu rehin hakları bakımından paylaşım, kural olarak alacaklar oranında yapılır. Örneğin 100.000 TL tutarındaki bir derecede 60.000 TL ve 40.000 TL değerinde iki yan derece kurulmuş ise bu halde taşınırın paraya çevrilmesi halinde bu değerın 3/5'i ilk alacaklıya, 2/5'i ise ikinci alacaklıya verilecektir.

³⁸ Ticari İşlemlerde Rehin Hakkının Kurulması ve Temerrüt Sonrası Hakların Kullanılması Hakkında Yönetmeliğin 24. maddesi hükmüne göre de taşınırlar üzerinde ilerleme sistemi veya sabit derece sistemine göre rehin hakkı kurulması mümkündür. Eğer taraflar hangi sistemi seçtiklerini belirtmezlerse rehin ilerleme sistemine göre kurulmuş olacaktır.

³⁹ Boşalan dereceye ilerleme hakkı bir yan hak niteliğindedir (Oğuzman, Seliçi ve Oktay Özdemir, 2021: 3292; Özer Seliçi (1974). Gayrimenkul Rehninde Boş Dereceye İlerleme Hakkı, İÜHF, 40 (1-4), 434). Dolayısıyla varlığı ve devamlılığı bağlı olduğu rehin hakkının varlığı ve devamlılığına bağlıdır (Oğuzman, Seliçi ve Oktay Özdemir, 2021: 3292; Seliçi, 1974: 434). Aynı zamanda alacağa bağlı bir hak olduğundan alacak devredildiğinde

nedenle ilgili sözleşmenin her iki sistem karşısındaki durumunu da içerecek şekilde genel olarak açıklanması ve asıl problemlili mevzuu olarak da sözleşmenin geçerlilik şeklinin üzerinde durulması gerekmektedir.

a. Genel Olarak

Taşınırın maliki ile rehinli alacağı sahibi arasında boşalan dereceye ilerleme hakkı tanıyan bir sözleşme kurulması durumunda, rehinli alacaklı bu sözleşmeye dayalı olarak boşalan dereceye ilerleme hakkı edinecektir⁴⁰. Sözleşmesel olarak böyle bir hakkın tanınmasının rehinli alacaklı bakımından mevcut ilişkiyi daha cazip hale getireceği, malik bakımından ise kredi teminini kolaylaştıracağı muhakkaktır⁴¹.

Sabit derece sisteminde taraflar arasında boşalan dereceye ilerleme hakkı tanıyan bir sözleşmenin kurulması önemlidir. Çünkü bu sistem kapsamında herhangi bir rehin derecesinin boşalması halinde alt sıradaki rehin hakkının doğrudan üst dereceye ilerlemesi söz konusu değildir. İlerlemenin

---

boşalan dereceye ilerleme hakkı da devredilmiş olur (Oğuzman, Seliçi ve Oktay Özdemir, 2021: 3292; Seliçi, 1974: 434).

⁴⁰ Brückner ve Kuster, 2021: N 374. Y. 14. HD, E. 2011/907, K. 2011/3439, 18.03.2011: “Sabit dereceler sisteminde rehin hakkı kurulacak taşınmaz değeri farazi bazı parçalara bölünmekte, her dilimle rehin hakkı kurulacak bir derece oluşturulmaktadır. Oluşturulan bu dereceler taşınmaz rehininin sırasını ve teminat miktarını tayin eder. Bir derecenin hangi sırada ne miktar için teminat teşkil edeceğini taşınmaz maliki tespit eder veya taşınmaz maliki ile alacaklı anlaşarak rehinin türü, derecesi, sırası ve teminat teşkil edeceği miktarı kararlaştırabilir. Derecenin teminat miktarı bir kere tespit edilerek tescil edildikten sonra, sonra gelen derecelerde tescil edilmiş rehinli alacaklıların rızası olmadan onların zararına artırılmaz (TMK m.875, f.2). Bu şekilde kurulan rehin derecelerinden biri boşalırsa ve sonradan gelen derecedeki alacaklı bu boşalan dereceden yararlanma sözleşmesi (TMK m.871) yapmamışsa, boşalan dereceye ilerleyemez. Çünkü TMK m.871’e göre “aynı taşınmaz üzerinde farklı sıralarda kurulmuş bulunan rehin haklarından birinin terkin edilmiş olması sonraki sırada yer alan rehinli alacaklıya boşalan dereceye geçme hakkı vermez.” Belirtildiği üzere sonraki sırada yer alan rehinli alacaklıya boşalan dereceye geçme hakkı veren bir sözleşmenin yapılmış olması gerekir. Bu sözleşmenin geçerliliği ise resmi şekilde yapılmasına; aynı etki sağlamaları tapu kütüğüne şerh verilmelerine bağlıdır. Şu halde 1.derecedeki rehin hakkı 2.derecedeki rehinden daha sonra da kurulsu öncelik hakkına sahiptir.” (<https://www.lexpera.com.tr/>, E.T. 10.09.2021)) İlerlemenin bir önceki dereceye ilerleme veya sıçrama şeklinde olabileceği ve şüphe halinde ikinci halin varlığının kabul edilmesi gerektiği hususunda bkz. O. Gökhan Antalya ve Faruk Acar (2020). Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni (3. Baskı). İstanbul: Aristo, 156.

⁴¹ Sözleşme ile ilerleme hakkı tek seferlik tanınabileceği gibi sınırsız defa için de tanınabilir (bkz. Okumuş ve Demir, 2017: 615). Yine sözleşme özgürlüğü çerçevesinde ilerleme hakkı belirli koşullar veya zaman sınırına da tabi tutulabilir (Dürer ve Zollinger, 2013: Art. 814 N 80).

sağlanabilmesi için kural olarak taraflar arasında bu yönde bir sözleşmenin kurulması gerekecektir. Bununla beraber ilerleme sisteminde her ne kadar boşalan sıraya kendiliğinden ilerleme durumu söz konusu olsa da bu sistem bakımından da boşalan sıraya ilerleme hakkı tanınabilir.

İlerleme sisteminde üst sıradaki bir rehin hakkının sona ermesi halinde alt sıradaki haklar kendiliğinden yukarıya doğru ilerliyor olsa da sözleşme ile ayrıca boşalan dereceye⁴² ilerleme hakkının tanınması halinde ardışık olmayan bir ilerleme gündeme gelecektir. Örneğin normal durumda ikinci sıradaki rehin hakkının sona ermesi halinde üçüncü sıradaki rehin hakkı ikinci sıraya yükselirken, sözleşme ile ilerleme hakkının tanınması halinde birinci sıradaki rehin hakkının sona ermesi halinde üçüncü sıradaki rehin hakkının bu sıraya yükselmesi mümkün olabilecektir. Ticari İşlemlerde Rehin Hakkının Kurulması ve Temerrüt Sonrası Hakların Kullanılması Hakkında Yönetmelik (Temerrüt Yönetmeliği)⁴³ m. 25/6 hükmüne göre, böyle bir hakkın tanınabilmesi için önceki sırada bulunan diğer rehin alacaklılarının muvafakati alınmış olmalıdır. Aynı maddenin son fıkrasına göre de boşalan dereceye ilerleme hakkı veren sözleşmelerin geçerliliği, önceki sırada bulunan rehin alacaklılarının muvafakati üzerine rehin sözleşmesi şekil şartına itibar edilmesine, boşalan dereceye ilerleme hakkından istifade edilebilmesi ise bu sözleşmenin sicile tesciline bağlıdır. Örneğin üçüncü sıradaki hak sahibinin birinci sıraya yükselebilmesi için ikinci sıradaki hak sahibinin muvafakati alınmış olmalıdır. Nitekim ilerleme sistemine tabi bu rehinde kural olarak birinci sıranın boşalması halinde ikinci sıradaki hak sahibinin birinci sıraya yükselmesi gerekirdi. İkinci sıradaki hak sahibi yerine üçüncü sıradaki hak sahibinin boşalan birinci sıraya yükselmesi her ne kadar üçüncü sıradaki hak sahibi bakımından avantajlı bir durum yaratsa da ikinci sıradaki hak sahibinin menfaatine aykırı bir sonuca sebebiyet verecektir. Dolayısıyla da onun muvafakatının alınması gerekecektir.

Muvafakatin nasıl alınması gerektiğine dair kanun veya yönetmelikte açık bir hüküm yer almamaktadır. Bununla beraber tescil için gerekli belgeleri açıklayan Rehinli Taşınır Sicili Yönetmeliği (Sicil Yönetmeliği)⁴⁴ m. 23/4-b hükmünde “*rehin alacaklılarının muvafakatini gösteren belgeler*” şeklinde bir

⁴² Her ne kadar teknik olarak ilerleme sistemi bakımından da boşalan dereceye ilerleme sözleşmesi ifadesi kullanılıyorsa da ilerleme sisteminde derece bulunmadığından burada ‘üst sıraya’ ifadesinin kullanılması daha doğru olacaktır.

⁴³ RG, 31.12.2016, S. 29935 (<https://www.mevzuat.gov.tr/>, E.T. 16.09.2021).

⁴⁴ RG, 31.12.2016, S. 29935 (<https://www.mevzuat.gov.tr/>, E.T. 16.09.2021).

ifade yer almaktadır. Söz konusu hükümden yola çıkmak suretiyle muvafakatin yazılı olarak alınması gerektiği sonucuna ulaşan bir görüş bulunmaktadır⁴⁵. Bu görüş kabul edildiği takdirde aksini kabul etmeyi gerektiren bir durum bulunmadığından bahsi geçen yazılı şekil, adi yazılı şekil kurallarına uygun olması yeterli görülmelidir⁴⁶. Fakat kanunda muvafakat için bir şekil şartının aranmadığı ve kanunla getirilmeyen şekil şartının yönetmelik ile de getirilemeyeceği, dolayısıyla muvafakatin herhangi bir şekilde verilebileceği sonucuna ulaşılması da mümkündür.

Kanaatimizce yazılı bir muvafakat beyanının varlığı aranmalıdır. Çünkü aşağıda detaylarıyla görüleceği üzere boşalan dereceye ilerleme hakkı tanıyan sözleşmenin şekli hususunda sıkı şekil şartları bulunmaktadır. Özellikle taraflarının kimliğinin doğruluğu ve dolayısıyla da sicil güvenliği nedenleriyle bu hak ancak belirli kalıplar içerisinde tanınabilmektedir. Aynı tereddütler muvafakat beyanı için de söz konusu olabilecektir. Ancak şüphesiz ki adi yazılı şekil başlı başına bu tereddütleri gidermede yeterli olamayacaktır⁴⁷.

b. Sözleşmenin Şekli

TİTRK. m. 10/2 hükmü uyarınca bizzat rehin sözleşmesinde veya ayrı bir sözleşme ile sonraki sırada yer alan rehinli alacaklılara boşalan dereceye ilerleme hakkı verilebilir. Eğer boşalan dereceye ilerleme hakkı rehin sözleşmesi dışında ayrı bir sözleşme ile tanınacaksa ilgili fıkranın ikinci cümlesi, bu sözleşmenin geçerliliğini sicile tescil edilmesine bağlı tutmuştur. Yani, rehin hakkı sahibine boşalan dereceye ilerleme hakkı tanınması şu iki şekilde gündeme gelebilecektir⁴⁸:

⁴⁵ Fırat Bayezit (2019). Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu Kapsamında Rehin Sözleşmesi ve Hükümleri. İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 273.

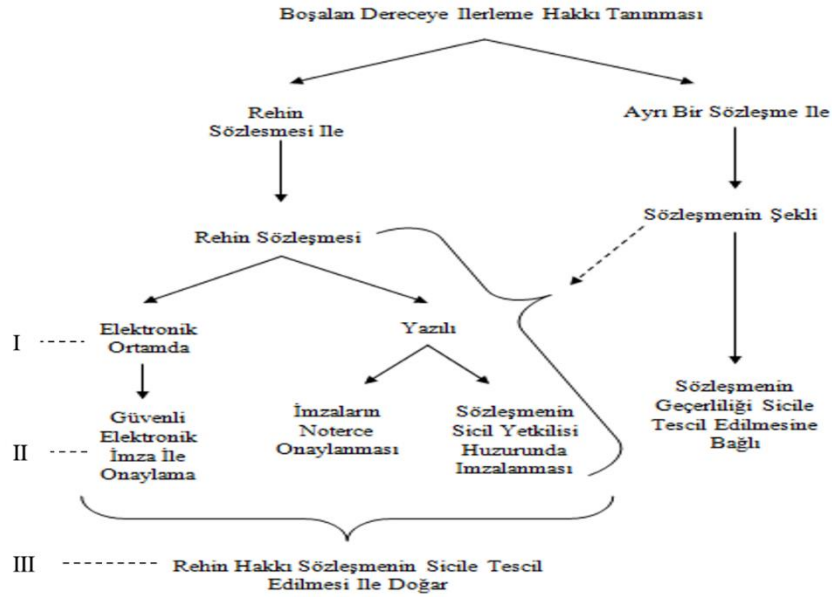
⁴⁶ Bayezit, 2019: 273. Adi yazılı şekilde, metnin nasıl bir cisim üzerinde kaleme alındığı önem taşımamaktadır. Bununla beraber metni kimin hazırladığı da önem taşımaz. Taraflardan biri veya tamamı beraberce metni hazırlayabileceği gibi üçüncü bir şahıs da hazırlayabilir. Metnin hazırlanmasında çeşitli araçların kullanılması da mümkündür. Yine TBK m. 14 hükmü uyarınca adi yazılı şekilde yapılması öngörülen sözleşmelerde borç altına girenlerin imzalarının bulunması zorunludur. Sözleşmelerde borç altına girenler bakımından düzenlenen TBK m. 14 hükmü benzer durumlara da kıyasen uygulanabilir. TBK m. 15 hükmü uyarınca da imzanın, borç altına girenin el yazısıyla atılması zorunludur. Güvenli elektronik imza da, el yazısıyla atılmış imzanın bütün hukuki sonuçlarını doğuracaktır.

⁴⁷ Bayezit, 2019: 273-274.

⁴⁸ TMK. m. 871/3 hükmüne göre ise; “*Sonraki sırada yer alan rehinli alacaklılara boşalan dereceye geçme hakkı veren sözleşmelerin geçerliliği, resmi şekilde yapılmalarına; aynı etki sağlamaları, tapu kütüğüne şerh verilmelerine bağlıdır.*”

- Bu hakkın rehin sözleşmesi ile tanınması,
- Bu hakkın rehin sözleşmesi dışında ayrı bir sözleşme ile tanınması.

Boşalan dereceye ilerleme hakkı tanınabilmesinin ilk imkânı bu hakkın rehin sözleşmesi ile tanınmasıdır. TİTRK. m. 4'e göre, rehin sözleşmesi elektronik ortamda ve yazılı olarak kurulabilir⁴⁹. Rehın ve ilerleme hakkı da bu sözleşmenin sicile tesciliyle doğacaktır. Eğer sözleşme, elektronik ortamda kurulmaktaysa bu sözleşmenin sicile tescil edilebilmesi, güvenli elektronik imza ile onaylanması şartına bağlıdır. Sözleşme yazılı olarak düzenlenmekte ise de söz konusu sözleşmenin sicile tescil edilebilmesi için tarafların imzalarının noterce onaylanması veya sözleşmenin sicil yetkilisinin huzurunda imzalanması şarttır⁵⁰. Bu durum şu şekilde görselleştirilebilir:

⁴⁹ Aslında elektronik ortamda kurulan sözleşme de yazılılık şartını ihtiva etmektedir. Buradaki ifadenin 'elektronik ortamda veya fiziksel ortamda yazılı olarak' şeklinde ifade edilmesi daha doğru olacaktır (aynı yönde bkz. Alper Uyumaz ve Mehmet Cemil Türk (2019). Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu Üzerine Düşünceler, MÜHF-HAD, 25 (2), 1440).

⁵⁰ İlerleme sisteminde önceki sıralarda yer alan alacaklıların muvafakatlerinin de boşalan dereceye ilerleme hakkı bakımından şart olduğu belirtildi.

Doktrinde yukarıdaki şekilde gösterilen üçlü sıralamadan II. kuralın I.'ye dair olup sözleşmenin geçerliliğini etkilediği yönünde bir görüş⁵¹ ve II. kuralın III.'ye dair olup tescilin şartı niteliğinde bulunduğu yönünde diğer bir görüş bulunmaktadır^{52,53}. İlk görüşe göre, taraflar arasında elektronik ortamda veya yazılı olarak hazırlanan sözleşmenin güvenli elektronik imza ile onaylanmamış, imzaların noterce onaylanmamış veya sözleşmenin sicil yetkilisi huzurunda imzalanmamış olması halinde geçerlilik kazandığından söz edilemeyecektir. İkinci görüş kabul edildiğinde ise sözleşme elektronik ortamda veya yazılı olarak hazırlandıktan sonra güvenli elektronik imza ile onaylanmamış, imzalar noterce onaylanmamış veya sözleşmenin sicil yetkilisi huzurunda imzalanmamış olması halinde de geçerli olarak kurulduğu sonucuna ulaşılabilmektedir⁵⁴. Nitekim bahsi geçen hususlar

⁵¹ Turgut Öz (2017). Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu, İKÜHFD, 16 (2), 163.

⁵² Rehin sözleşmesine dair yukarıda gösterilen II. koşulun sözleşmenin geçerliliğini etkilemeyeceği yönünde bkz. Ergüne, Taşınır Rehininin Kuruluşu, 2020: N 141, Antalya ve Acar, 2020: 55; Kemal Şenocak, Zafer Kahraman, İdil Tuncer Kazancı ve Bahar Öcal Apaydın (2019). Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni. Ankara: Yetkin Yayınları, 120; Hüseyin Ülgen, Mehmet Helvacı, Arslan Kaya ve N. Füsün Nomer Ertan (2021): Ticari İşletme Hukuku (7. Bası). İstanbul: Vedat Kitapçılık, 207; Esra Hamamcıoğlu ve Argun Karamanlıoğlu (2016). 6750 Sayılı Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu'na İlişkin Bazı Tespitler, YUHFD, 13 (2), 121; Ayhan, Çağlar ve Özdamar, 2021: 180; Belin Koroğlu Ölmez (2017). Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu Uyarınca Ticari İşletme Rehni, TBB Dergisi, (129), 267. Kanaatimizce de bu husus tescilin yapılması için gereklidir. Yoksa sadece ilgili koşulun yokluğu nedeniyle sözleşmenin geçersiz olduğu sonucuna varılamaz.

⁵³ Rehin hakkının sicile tescil ile kurulacak olmasıyla birlikte, doktrinde Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu kapsamında rehin hakkının kurulmasında borçlandırıcı işlem ile tasarruf işleminin ne olduğu hususunda görüş birliği bulunmamaktadır. Bir görüş rehin sözleşmesini borçlandırıcı işlem, tescili ise tasarruf işlemi olarak kabul etmektedir (Gürpınar, Teslime Bağlı Taşınır Rehni, 2017: 134). Diğer bir görüşe göre ise tescil talebi tasarruf işlemi niteliğindedir. Yazarlara göre rehin sözleşmesi, tescil bildirimini yapma borcu doğurur. Rehin sözleşmesinin taraflarca sicil memuruna bildirilmesi ve tescilin yapılması ile de hak kurulacaktır (Şenocak, Kahraman, Tuncer Kazancı ve Öcal Apaydın, 2019: 122). Farklı bir görüşe göre ise elektronik ortamda veya yazılı olarak sözleşme kurulduktan sonra imzaların güvenli elektronik imza veya noterce onaylanması ya da sözleşmenin sicil yetkilisi huzurunda imzalanması ile aynı zamanda aynı sözleşme de kurulmaktadır (Ergüne, Taşınır Rehininin Kuruluşu, 2020: N 142, Antalya ve Acar, 2020: 55 vd.). Zira rehin sözleşmesi yalnızca tarafların rehin kurmaya yönelik taahhütlerini değil aynı zamanda rehin hakkının kurulmasına yönelik irade uyuşmasını da içerir (Ergüne, Taşınır Rehininin Kuruluşu, 2020: N 142). Böylece imzaların belirtilen şekillerde onaylandığı veya sözleşmenin sicil yetkilisi huzurunda imzalandığı hallerde ilgili sözleşme (borçlandırıcı işlem + aynı sözleşme) tasarruf işlemi haline de gelir. Aynı sözleşme ise, hükümlerini tescil ile doğurur (Ergüne, Taşınır Rehininin Kuruluşu, 2020: N 143).

⁵⁴ Antalya ve Acar, 2020: 156.

tescilin gerçekleştirilmesinin bir şartı olarak öngörülmektedir. Şüphesiz ki birinci veya ikinci görüşün kabulü bir yorum sorunudur.

İlk görüş taraftarlarından Öz, ilgili ek şekli yükümlülüklerin yerine getirilmemesi halinde taraflar arasında dahi sözleşmenin hüküm ifade etmemesi gerektiğini savunmaktadır. Nitekim tescil, zilyetliğin devri yerine geçmektedir ve sicile tescile elverişli olmayan bir sözleşmenin taraflar arasında rehin hakkı kurduğundan söz edilmesi anlamsız olacaktır⁵⁵. Çünkü bu sadece taraflar arasında hüküm doğuran bir aynı hakkın varlığı gibi anlamsız bir sonuca sebebiyet verecektir⁵⁶.

Doktrinde Antalya/Acar ise aslında konunun iki taraftan da savunulabileceğini çeşitli argümanlarla belirterek netice itibarıyla ikinci görüşü desteklemiştir⁵⁷. Yazarlar ilk görüşe uygun olarak, ilerleme hakkı tanıyan bağımsız sözleşmenin geçerliliği sicile tescile tabi tutulurken, ilerleme hakkından daha ağır olan rehin hakkının tanınmasının basit bir yazılı şekil ile veya güvenli elektronik imza onayı olmaksızın elektronik şekilde yapılan bir sözleşme ile olabileceğini kabul etmenin bir çelişki olarak görülebileceğini belirtmiştir⁵⁸. Bu durumda şekle uyulmaksızın yapılan sözleşme, kesin hükümsüzlük yaptırımına tabi olacaktır⁵⁹. Ancak diğer taraftan kanunun lafzı

⁵⁵ Öz, 2017: 163.

⁵⁶ Öz, 2017: 163

⁵⁷ Antalya ve Acar, 2020: 53 vd.

⁵⁸ Antalya ve Acar, 2020: 54.

⁵⁹ Antalya ve Acar, 2020: 54. Doktrinde genel kabul görmüş klasik görüşe göre şekle aykırılığın sonucu kesin hükümsüzlüktür (Andreas von Tuhr (1983). Borçlar Hukukunun Umumi Kısmı, C. 1-2, Çev. Cevat Edege, Ankara: Olgaç Matbaası, 232; M. Kemal Oğuzman ve M. Turgut Öz (2021). Borçlar Hukuku Genel Hükümler, C. 1 (19. Bası). İstanbul: Vedat Kitapçılık, N 479 vd., Selâhattin Sulhi Tekinay, Sermet Akman, Halûk Burcuoğlu ve Atillâ Altop (1993). Borçlar Hukuku Genel Hükümler (7. Baskı). İstanbul: Filiz Kitabevi, 102; Necip Kocayusufpaşaoğlu, Hüseyin Hatemi, Rona Serozan ve Abdülkadir Arpacı (2017). Borçlar Hukuku Genel Bölüm C. I (7. Bası). İstanbul: Filiz Kitabevi, § 29 N 6; Turhan Esener ve Fatih Gündoğdu (2017). Borçlar Hukuku I. İstanbul: Vedat Kitapçılık, 186; Turgut Uygur (2012). Türk Borçlar Kanunu Şerhi C. 1. Seçkin Yayıncılık, 250; Arif Barış Özbilen (2019). İstanbul Şerhi Türk Borçlar Kanunu C. 1. İstanbul: Vedat Kitapçılık, m. 12 N 168; Adnan Tuğ (1994). Türk Özel Hukukunda Şekil (2. Baskı). Konya: Mimoza, s. 133) Yargıtay da şekle aykırılığın sonucunu kesin hükümsüzlük olarak kabul etmektedir (Y. YİBBGK, E. 1987/2, K. 1988/2, 30.9.1988: "Bu geçersizliğin hukuki mahiyeti doktrinde tartışmalı olup, klasik olarak nitelenen "butlan" görüşüne karşı son yıllarda "kendine özgün geçersizlik görüşü" de savunulmakta ve şekil kurallarının amaçsal yorumundan hareketle (Şekil noksanlığının herkes tarafından değil, bundan zarar gören tarafça def'i olarak il sürülebileceği; şekil noksanlığının hakim tarafından re'sen gözetilemeyeceği...) ileri sürülmekte ise de; İsviçre Federal Mahkemesi gibi, Yargıtay butlan görüşünü benimsemektedir. Bu itibarla, kanunda

ikinci görüşü desteklemeye daha uygundur. Nitekim TİTRK. m. 3/4 hükümlerindeki ek şekli zorunluluklar tescil için gerekliymiş gibi gözükmekte kaldı ki ilgili metinlerde ek şekli zorunluluklara tabi tutulan “elektronik ortamda düzenlenen rehin sözleşmesi” ve “yazılı olarak düzenlenen rehin sözleşmesi” ifadeleri dahi başlı başına bu zorunluluklara uyulmaksızın sözleşmenin kurulabileceğini göstermektedir⁶⁰.

Kanaatimizce ikinci görüşün kabulü daha isabetli olacaktır. Dolayısıyla da tarafların ortak iradelerini elektronik ortamda veya yazılı olarak bir araya getirmeleri halinde geçerli bir rehin sözleşmesi ve aynı zamanda boşalan dereceye ilerleme hakkı doğuran sözleşme kurulacaktır. Antalya/Acar’ın da belirttiği üzere TİTRK. m. 4/3 ve 4 hükümlerinin lafızları açık bir şekilde ikinci yoruma kapı aralamaktadır. Nitekim maddede açık bir şekilde elektronik ortamda veyahut yazılı ortamda düzenlenen *rehin sözleşmesinin* sicile tescili için gerekli bir aşamaya daha yer verilmiştir. Taraf iradelerinin uyuşması ve ilgili şekil kurallarına riayet edilmesi ile geçerli olarak bir rehin sözleşmesi kurulabilecektir. Ancak bu rehin sözleşmesinin kurulması başlı başına rehin ve ilerleme haklarının doğumu için yeterli olmayacaktır. Son aşama olan tescilin yapılabilmesi elektronik ortamda düzenlenen rehin

---

öngörülen şekil şartı, emredici niteliktedir ve hakim şekil noksanlığını (taraflar ileri sürmemiş olsalar dahi yargılamanın her safhasında) re`sen gözönüne almak zorundadır. Keza, geçersiz bir sözleşmeyi ifadan kaçınmak, kural olarak, ahlaka aykırılık teşkil etmez; ifa edilmeyen edimlerin ifası istenemez ve karşı tarafın iyiniyeti gözönünde tutulamaz. (A. von Tuhr; Oser/Schoënberger; Dr. H. Becker; Prof. Dr. H. Tandoğan; BGE 86 II 400 vd.; 92 II 324 vd.; 95 II 42 vd.; 98 II 316; 104 II 101, 106 II 151; 26.5.1954 gün 8/18 ve 12.4.1944 gün 14/13 sayılı Yargıtay İçtihadı Birleştirme Kararları...)” (https://www.lexpera.com.tr/ , E.T. 15.09.2021)). Bununla beraber doktrinde şekle aykırılık halinde söz konusu olacak geçersizliğin türü hususunda farklı görüşler de ileri sürülmüştür. İkinci bir görüşe göre şekle aykırılık halinde kendine özgü geçersizlik söz konusu olacaktır (Fikret Eren (2021). Borçlar Hukuku Genel Hükümler (26. Baskı). Ankara: Yetkin Yayınları, N 933 vd.; O. Gökhan Antalya (2019), Borçlar Hukuku Genel Hükümler C. 1 (2. Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık, N 2542; Hüseyin Altaş (1998). Şekle Aykırılığın Olumsuz Sonuçlarının Düzeltilmesi, Ankara: Yetkin Yayınları, 143). Bu görüşe göre şekil kuralının amacı önemlidir ve amaç tarafları korumaktır. Dolayısıyla da geçersizlik herkes tarafından değil ancak ve ancak taraflarca def’i olarak ileri sürülebilir (Eren, 2021: N 934). Bilerek yapılan ifa ile de sözleşme geçerlilik kazanır (Eren, 2021: N 934). Üçüncü bir görüşe göre şekle aykırılık halinde söz konusu olacak geçersizlik türü yokluktur (Max Kellner ve Christian Schöbi (1988). Allgemeine Lehren des Vertragsrechts, Basel und Fraankfurt am Main: Helbing & Lichtenhahn, 25 vd.). Diğer bir görüşe göre de şekle aykırı işlem iptal edilebilir (Bu görüşe dair bilgi için bkz. Kocayusufpaşaoğlu (Hatemi/Serozan/Arpacı), 2017: § 29 N 4). Yine doktrinde bu hususta ileri sürülen eksik borç görüşü ve fiili sözleşme ilişkisi görüşü hakkında detaylı bilgi için bkz. Altaş, 1998: 118 vd.

⁶⁰ Antalya ve Acar, 2020: 55.

sözleşmesinin güvenli elektronik imza ile onaylanması; yazılı olarak düzenlenen rehin sözleşmesinde taraf imzalarının noterce onaylanması veya sözleşmenin sicil yetkilisinin huzurunda imzalanması şartına tabi tutulmuştur. Böylece de sicilde yapılacak işlemde tarafların kimliklerinin kuşkuya yer bırakmayacak şekilde tespit edilebilmesi mümkün olacaktır⁶¹. Sonuç olarak da boşalan dereceye ilerleme hakkı tanıyan anlaşma rehin sözleşmesi içerisinde yer alıyorsa rehin sözleşmesinin geçerli bir şekilde kurulmuş olması halinde boşalan dereceye ilerleme hakkına dair anlaşma da geçerli olacaktır. Tıpkı rehin sözleşmesinde söz konusu olduğu gibi ek şekli zorunluluklar bu anlaşmanın geçerliliğini değil tescili etkileyecektir.

Boşalan dereceye ilerleme hakkını tanımanın ikinci bir yolu da rehin sözleşmesinden ayrı bir sözleşmenin kurulmasıdır. Bu hakkın rehin sözleşmesinden ayrı bir sözleşme ile tanınması halinde de rehin sözleşmesinin şekil şartlarına riayet edilmesi gerektiği TY. m. 25/7 ve m. 26/7 hükümlerinde belirtilmiştir⁶². Buna ilaveten, TİTRK. m. 10/2 hükmü, kurulan sözleşmenin geçerliliğini sözleşmenin sicile tesciline bağlı tutmuştur. Kanaatimizce rehin hakkının kurulması bakımından aranan sözleşmenin tescili⁶³ ile boşalan dereceye ilerleme hakkı tanıyan sözleşmenin geçerli olması için tescil edilmesinin aranması ibareleri doğru değildir⁶⁴. Eşya hukukunda sözleşmenin tescili gibi bir kurum bulunmamaktadır. Buradaki ifadeleri de eşya hukukunun genel ilkelerine uygun olarak aynı hakkın tescili veya başkaca bir hakkın sicile kaydı olarak anlamak gerekmektedir. Nitekim TY. m. 26/7 hükmünde de şöyle bir düzenleme bulunmaktadır: “*Sonraki sırada yer alan rehin alacaklısına boşalan dereceye geçme hakkı veren sözleşmelerin geçerliliği, Kanun ve bu Yönetmelikte belirtilen rehin sözleşmesi şekil şartına itibar edilmesine, boşalan derecenin öncelik hakkından istifade edebilmesi Sicile tesciline bağlıdır.*” Açıkça görüldüğü üzere söz konusu hükümle sözleşmenin

⁶¹ Antalya ve Acar, 2020: 56.

⁶² Doktrinde Öz’ün de haklı bir şekilde belirttiği üzere kanunda düzenlenen bir şekil şartının yönetmelik ile düzenlenmesi doğru olmamıştır (Öz, 2017: 170).

⁶³ Doktrinde Oğuzman/Seliçi/Oktay Özdemir sözleşmenin tescili ifadesini şöyle yorumlamaktadır: Rehin hakkının tesisi için sicilin kurulacağına dair TİTRK. m. 8 hükmü dikkate alındığında bu ifade tarzının rehin hakkına ilaveten diğer unsurların sicile geçirilmesi amacını ihtiva ettiği şeklinde yorumlanması uygun olur (Oğuzman, Seliçi ve Oktay Özdemir, 2021: N 3593b).

⁶⁴ Gürpınar’a göre rehin sicilinde tapu sicilinden farklı olarak işlem esasına göre kayıt tutulduğundan rehin sözleşmesi ile boşalan dereceye ilerleme hakkı tanıyan sözleşmenin sicile tescili esası kabul edilmiştir (Damla Gürpınar (2017). Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu Uyarınca Kurulmuş Olan Rehinli Taşınır Sicilinin Tapu Sicili ile Karşılaştırmalı Olarak İncelenmesi, DEÜHFD, 19 (2), 76).

geçerliliği tescile tabi tutulmamıştır. Oysa kanundaki düzenlemeden farklı olmasına rağmen eşya hukukunun genel ilkelerine daha uygun olan yönetmelik hükmü esas alındığında, taraf iradeleri mevzuatta aranan şekil şartlarına uygun bir şekilde tezahür ettiği takdirde geçerli bir sözleşmenin kurulduğu sonucuna ulaşılabacaktır⁶⁵. Tescil ise –tıpkı rehin hakkında olduğu gibi- boşalan dereceye ilerleme hakkı üzerinde etki gösterecektir.

Ayrıca Antalya/Acar ayrı bir sözleşme ile boşalan dereceye ilerleme hakkı tanınması halinde sözleşmenin tescil ile geçerlilik kazanacağı hükmünü göz önünde bulundurarak, rehin sözleşmesinin geçerliliği mevzuunda değindiğimiz ek şekli koşulların (yukarıdaki tabloda II. sırada yer alan koşullar) ister sözleşmenin geçerliliğini etkilemesi isterse de tescilin şartı olarak ele alınması kabullerinde, boşalan dereceye ilerleme hakkının rehin sözleşmesi içinde veya ayrı bir sözleşme ile tanınması hallerinde farklı şekil şartlarının ortaya çıkacağını belirtmiştir⁶⁶. Buna göre rehin sözleşmesinin elektronik ortamda veya yazılı olarak yapılmasıyla geçerlilik kazanacağı da kabul edilse, sözleşmenin güvenli elektronik imza ile onaylanması, imzaların noterce onaylanması veya sözleşmenin sicil yetkilisi huzurunda imzalanması halinde geçerlilik kazanacağı da kabul edilse her halükârda sözleşmenin sicile tescil ile geçerlilik kazanacağı gibi bir durumdan söz edilemeyeceğinden, boşalan dereceye ilerleme hakkının kurulabileceği seçimlik sözleşme yöntemlerinden herhangi birinin kabulü farklı şekil koşullarına tabi olunması nedeniyle çelişkili bir durum yaratacaktır⁶⁷. Oysa daha önce belirtildiği üzere

⁶⁵ Nitekim tescil talebinde gerekli belgeleri düzenleyen SY. m 23/4 hükmü de hakkın sicile tescilinden bahsetmiştir. Söz konusu hükme göre; “Boşalan dereceye geçme hakkının Sicile tescil edilmesi taleplerinde aşağıdaki bilgilerin Sicile sunulması zorunludur:

a) Tescil numarası.

b) İlerleme sisteminin kabul edilmesi halinde, aynı taşınır varlık üzerinde rehin hakkına sahip önceki sırada bulunan diğer rehin alacaklılarının muvafakatini gösteren belgeler.

c) Rehin alacaklısı ve rehin veren veya bunların temsil ve ilzama yetkili temsilcisinin kimlik numarasını gösteren belgelerin aslı.

ç) Temsil ve ilzama yetkili temsilcilerin yetkili olduklarını gösteren belgelerin aslı ya da noter onaylı örnekleri.”

⁶⁶ Antalya ve Acar, 2020: 156.

⁶⁷ Antalya ve Acar, 2020: 157. Boşalan dereceye ilerleme hakkı tanıyan sözleşmenin ancak tescil ile geçerlilik kazanacağı kabul edilecek olursa tescil yapılmadığında, rehin hakkının kurulması talep edilebilecek (geçerli olarak kurulmuş bir rehin sözleşmesi bulunmaktadır), ancak boşalan dereceye ilerleme hakkı tanınması borcunun ifası talep edilemeyecektir (geçerli olarak kurulmuş bir sözleşme bulunmamaktadır). Bu da rehin hakkının kurulması gibi ağır bir yükümlülük bakımından basit bir şekil şartı, rehin hakkına bağlı bir hakkın kurulması bakımından ise daha nitelikli bir şeklin şartının aranması gibi kabul edilemez bir sonuç doğuracaktır (Antalya ve Acar, 2020: 158 dp. 303).

eşya hukuku ilkelerine uygun olarak sözleşmenin tescili yerine hakkın tescili ifadesi kullanılsaydı rehin sözleşmesi dışında boşalan dereceye ilerleme hakkı tanıyan bir sözleşmenin geçerliliği de rehin sözleşmesinin geçerlilik koşullarına tabi olacaktı. Bu kapsamda rehin sözleşmesi dışında bir sözleşme ile boşalan dereceye ilerleme hakkı tanıyan sözleşmenin geçerliliği, rehin sözleşmesinin geçerliliğine tabi olacağından rehin sözleşmesinin geçerliliği için hangi görüş kabul edilirse edilsin şekil bakımından birlik sağlanacak ve bir çelişki doğmayacaktı.

Yukarıda belirtilenler doğrultusunda kanundaki hatalı ifade hakkın tescili şeklinde yorumlansa dahi hüküm yine de problemlidir. Zira bir nisbi hakkın tescile tabi tutulması problemi ile Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanununa göre yapılan tescilin, şerhin etkisini doğurup doğurmayacağı problemi gündeme gelecektir. Boşalan dereceye ilerleme hakkı tanındığında tescile tabi tutulan hak nisbi bir haktır. Bilindiği üzere aynı haklar tescil esasına tabidir. Nisbi hakların ise şerh kurumu ile etkilerinin kuvvetlendirilmesi mümkündür⁶⁸. Bu doğrultuda, boşalan dereceye ilerleme hakkı veren bir sözleşme tarafları arasında nisbi bir etki doğuracaktır. Öndeki sırada yer alan rehin hakkının sona ermesi halinde hak sahibi taraf kendi rehin hakkının boşalan dereceye ilettilmesini talep edecektir⁶⁹. Sözleşmeden doğan hakkın üçüncü kişilere karşı da ileri sürülebilmesi için kişisel hakkın tapuya şerh verilmesi suretiyle etkisinin kuvvetlendirilmesi gerekmektedir. Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu kapsamında ise nisbi bir hak tescile tabi tutulmuş ve şerh kurumuna yer verilmemiştir. Bu düzenleme hatalı olmakla

---

⁶⁸ Kişisel hakların şerh ve diğer birtakım yollarla etkilerinin kuvvetlendirilmesine dair detaylı bilgi için bkz. Rona Serozan (1974), Nisbi Hakların Güçlendirilmesi, İÜHFİM, C. 40, S. 1-4, 459-479. Kişisel hakların şerhinde, şerhin iki etkisi bulunmaktadır. Bunlardan biri eşyaya bağlı borç etkisi diğeri ise aynı (munzam) etkidir (Oğuzman, Seliçi ve Oktay Özdemir, 2021, N 1039 vd.: Sirmen, 2021: 225 vd.). Eşyaya bağlı borç etkisi şerhin verilmesinden borcun doğumuna kadar devam eder ve şerhten sonra taşınmazın her malikini söz konusu borçla yükümlü kılar (Oğuzman, Seliçi ve Oktay Özdemir, 2021: N 1039; Sirmen, 2021: 225). Aynı etki ise şerh verildikten sonra taşınmaz üzerinde borcun ifasında alacaklıya zarar verecek olan hakların bertaraf edilmesini sağlar (Oğuzman, Seliçi ve Oktay Özdemir, 2021: N 1040; Sirmen, 2021: 225). Eşyaya bağlı borç etkisi borcun doğumuna kadar sürdüğünden doğum anında taşınmazın maliki aynı zamanda bu borçla da yükümlü olacaktır. Borcun doğumundan sonra eşyaya bağlı borç etkisi söz konusu olmayacağından taşınmazın el değiştirmesi borcun yükümlüsünü de değiştirmez ancak aynı etki gündeme gelir (Oğuzman, Seliçi ve Oktay Özdemir, 2021: N 1041). Bundan dolayı da şerhe konu hakkın sahibi yeni malike karşı sicil düzeltilmesi davası açabilecektir (Sirmen, 2021: s. 226).

⁶⁹ Gürpınar, Tapu Sicili, 2017: 77; Şenocak, Kahraman, Tuncer Kazancı ve Öcal Apaydın, 2019: 142.

birlikte buradaki tescilin şerhin yerine geçip geçmeyeceği yani boşalan dereceye ilerleme hakkının üçüncü kişilere karşı ileri sürülüp sürülmeyeceği de belirli değildir.

Doktrinde bu hususta bazı görüşler savunulmuştur. Gürpınar'a göre normal koşullarda, rehinli taşınır sicilinde kişisel hakları kuvvetlendirecek bir şerh işlemine yer verilmemesi hak sahibinin aleyhine sonuç doğuracak ve hakkın tescil suretiyle kazanılmasının hiçbir etkisi olmayacaktır. TİTRK. m. 10'un son cümlesi, TMK. m. 871-876'a gönderme yapmış ve m. 871 hükmü nisbi hakkın aynı etki doğurmasını şerh ile mümkün kılmıştır. Ancak Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu şerh işlemi tanımadığından bu hükmün uygulama alanı kalmamıştır. Dolayısıyla yazar, hakkın sicile tescili ile aynı etki doğurduğu sonucuna varmıştır⁷⁰. Kırca'ya göre de rehinli taşınır sicilinde şerh kurumuna yer verilmediğinden, şerhin etkisini doğurmak amacıyla tescil terimi kullanılmıştır. Hakkın üçüncü kişilere karşı ileri sürülebilmesi için tescil edilmesi gerekecektir⁷¹. Kanaatimizce de sicile yapılan tescile rağmen hakkın üçüncü kişilere karşı ileri sürülemeyeceğinin kabul edilmemesi doğru bir yaklaşım olmayacaktır. Sicile tescil yapılmasının sonucu olarak, hak sahibinin haktan istifade edebilmesi ve bu hakkın üçüncü kişilere karşı hüküm ifade etmesi durumları ortaya çıkacaktır⁷². Dolayısıyla da burada tescil, şerhin etkisini de doğuracaktır.

C. Aynı Taşınır Üzerinde Sicilli Rehin ve Teslime Bağlı Taşınır Rehinin Birlikte Bulunması

6750 sayılı Kanun kapsamına giren bir taşınırın münhasıran bu kanuna göre rehin hakkına konu olması zorunluluğu bulunmamaktadır. Taraflar TMK. m. 939 vd. hükümleri ekseninde de taşınır rehni kurabileceklerdir⁷³. Dolayısıyla bir taşınır üzerinde aynı anda hem Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu kapsamında kurulmuş bir rehin hakkı hem de Türk Medeni Kanunu hükümleri kapsamında kurulmuş teslime bağlı taşınır rehni bulunabilecektir. Bu halde söz konusu rehin hakları arasındaki sıra ilişkisinin belirlenmesi gerekmektedir.

⁷⁰ Gürpınar, Tapu Sicili, 2017 77-78.

⁷¹ Kırca, 2018: 167.

⁷² Aynı yönde bkz. Antalya ve Acar, 2020: 159.

⁷³ Mehmet Serkan Ergüne (2018). Ticari İşlemlerde Taşınır Rehininin Kuruluşu, Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Sempozyumu, ed. A. Lâle Sirmen ve A. Barış Özbilen, Yetkin Yayınları, 118; Antalya ve Acar, 2020: 81.

Bilindiği üzere aynı haklar herkese karşı ileri sürülebilir ve herkes bu haklara uygun davranmak zorundadır. Aynı hakların herkese karşı ileri sürülebilmesi bu hakların herkesçe anlaşılabilir olmasını gerektirmektedir. Bu durum aleniyet ilkesi olarak ifade edilmektedir⁷⁴. Aleniyetin gerçekleştirilmesi bu yönde bazı araçların varlığına bağlıdır. Kural olarak taşınmazlarda tapu sicili taşınırlarda ise zilyetlik aleniyeti sağlayan araçlardır. Farklı araçların kullanılması yoluyla aleniyetin sağlanmasına da, iyiniyetin ortadan kaldırılması hukuki sonucu bağlanabilmektedir⁷⁵.

⁷⁴ O. Gökhan Antalya (2017). Eşya Hukukuna Hakim İlkelerden Aleniyet İlkesi, MÜHF-HAD 23 (3), 420.

⁷⁵ Aleniyeti sağlayan araçların olumlu veya olumsuz fonksiyonlarının bulunması mümkündür. Olumsuz fonksiyonun varlığını kabul için söz konusu hakkın doğumu bakımından ilgili araca başvurulması şart olmalıdır. Yani zilyetliğin devri veya tapu siciline yapılan tescilin, hak bakımından kurucu etkiye sahip olmaları halinde olumsuz fonksiyonlarının olduğu kabul edilebilecektir. Olumlu fonksiyonun varlığında ise söz konusu araca dayalı olarak hakkın varlığına duyulan güvenin korunması gündeme gelmektedir. Örneğin bir taşınmaz söz konusu olduğunda, tapuda gerçekte yolsuz bir tescil bulunsa da şekli olarak hakkın varlığına yönelik tapuda bulunan kayda iyiniyetle duyulan güven korunacaktır (TMK. m. 1023). Bu da beraberinde gerçek hak sahibinin hakkını ihlal sonucunu doğurmaktadır. İyiniyete böyle bir sonucun bağlanması ancak ve ancak kanunda bu yönde bir hüküm bulunmasına bağlıdır. Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu kapsamında, taşınırlar bakımından aleniyetin zilyetliğin devri yerine sicil ile sağlandığı görülmektedir. Diğer bir ifadeyle herkesin taşınır bir mal üzerindeki rehin hakkına saygı duyması ve kimsenin bu hakkı ihlal etmemesi bakımından rehinli taşınır siciline yapılan tescil, hakkın alenileşmesini sağlamaktadır. Bu aracın olumsuz fonksiyonu bulunduğu söylenebilecektir, zira sicile kayıt olmaksızın hakkın varlığından da söz edilemeyecektir. Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu bakımından rehlin kurulmasında tescil kurucu etkiye sahiptir. Tescilin olumlu fonksiyonunun olduğu ise söylenemeyecektir, zira sicile iyiniyetle güvenerek hak kazanımı mümkün değildir. TMK. m. 1020/3 benzeri bir hükmün Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu kapsamında bulunmaması bu sonuca perde aralamaktadır. Gürpınar'a göre rehinli taşınır sicili tapu sicili kadar güvene layık olmasa da TMK. m. 7/1 hükmü gereğince sicildeki tescilin doğru olduğu karinesi nedeniyle, bu tescilin yolsuz olduğunun düşünülmesi somut sebeplerin varlığını gerektirecektir. Üçüncü kişinin, tescilin doğruluğunu denetleme imkânı mevcutsa onun iyiniyetinden söz edilemeyecektir. Böyle bir durum yoksa yani üçüncü kişi iyiniyetliyse o, yolsuz tescile dayalı olarak hak kazanmaya çalışacak ancak gerçek hak sahibi sicilün yolsuzluğunu ispatlayarak karineyi çürütecektir. Bu halde üçüncü kişinin iyiniyeti korunmayacaktır, çünkü kanunda bu yönde bir hüküm bulunmamaktadır. Yazar, kanunda iyiniyeti koruyan bir hükme yer verilmemesinin nedenini üçüncü kişinin iyiniyetinden söz etmenin imkânsızlığına bağlamış ve bu imkânsızlığı bazı örneklerle açıklamıştır (Gürpınar, Tapu Sicili, 2017: 93 vd.).

Çalışmamız bakımından sicilde bir kaydın bulunduğu ancak hakkın gerçekten var olmadığı bir ihtimalde sıra problemiyle karşılaşılmayacaktır. Nitekim gerçekten bir rehin hakkı bulunmamakta ve ayrıca sicilün olumlu fonksiyonu bulunmadığından, şeklen bir tescil görünüyorsa da gerçekte böyle bir rehin hakkı bulunmadığından üçüncü şahıslar

Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu kapsamında gerçekleştirilen taşınır rehinlerinde aleniyeti sağlayacak araç zilyetliğin devri değil, sicil kayıdır⁷⁶. Hak sicile tescil yoluyla kurulmakta ve yine tescil edilmek suretiyle üçüncü kişilere karşı ileri sürülebilir hale gelmektedir. Fakat bir taşınırın, taşınır rehni sicilinde rehnedilmiş olduğuna dair herhangi bir bilginin bulunmaması söz konusu taşınır üzerinde bir rehin hakkı bulunmadığını mutlak surette göstermez⁷⁷. Nitekim bir taşınırın Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu kapsamında rehnedilmesinin yanı sıra ilgili taşınırın teslimine bağlı taşınır rehni gibi farklı yollarla da rehin hakkına konu olması mümkündür. Veyahut ilgili taşınıra dair sicilde rehin hakkı görünmesine rağmen bu hak yanında taşınırın başkaca rehin haklarına konu olmuş bulunması da mümkündür. Netice itibarıyla Türk Medeni Kanunu hükümleri uyarınca taraflarca bir teslimine bağlı rehin kurulması halinde bu rehin hakkı ile sicilli rehin arasında nasıl bir öncelik ilişkisinin olduğu da belirlenmelidir.

Bir taşınır üzerinde, biri sicilli olmak üzere birden fazla rehin hakkının varlığı halinde sıra ilişkisinin belirlenmesinde şöyle bir yol izlenmelidir. İlk olarak, teslimine bağlı taşınır rehinindeki genel kural ilerleme sistemidir. Bununla beraber Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu kapsamında ilerleme veya sabit derece sisteminin kabulü mümkündür. Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu kapsamında ilerleme sistemi kabul edildiyse⁷⁸ Türk Medeni Kanunu kapsamında da aynı sistem söz konusu olduğundan rehinler arasında öncelik ilişkisini belirlerken hakların kuruluş tarihleri esas alınacaktır. Örneğin 01.01.2019 tarihinde Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu kapsamında ilerleme sistemine tabi bir rehin kurulmuş, daha sonra 15.05.2019 tarihinde aynı taşınır üzerinde başka biri lehine teslimine bağlı taşınır rehni kurulmuşsa⁷⁹, 01.01.2019 tarihli rehnin daha erken kurulmuş olması nedeniyle ilk sırada yer edineceği belirtilmelidir.

---

bakımından iyiniyetle hak kazanımı söz konusu olamamaktadır. Sıra problemi gerçek bir tescilin bulunması halinde gündeme gelebilecektir.

⁷⁶ Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu kapsamında aleniyetin bulunup bulunmadığı ve aleniyete bağlanan hukuki sonuçlar mevzuunda doğrudan ya da dolaylı olarak mevzuatta çeşitli hükümler bulunmaktadır. Ayrıca bu mevzu üzerinde doktrinde çeşitli görüşler de ileri sürülmüştür. Ancak çalışmamız kapsamında konumuz dışındaki hususlara yer verilmeyecektir.

⁷⁷ Fakat bu yönde bir kaydın varlığı halinde de TMK. m. 7/1 hükmü gereğince sicildeki kaydın doğru olduğu karinesi gündeme gelecektir.

⁷⁸ Derece kararlaştırılmamışsa TİTRK. m. 11/1 ve TY. m. 24/2 hükümleri uyarınca bu sistem kabul edilmiş olacaktır.

⁷⁹ Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu kapsamında kurulan rehin hakkı sonucunda zilyetlik rehin alacaklısına devredilmemekte ve malik zilyet olmaya devam etmektedir.

Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu kapsamında sabit derece sistemine tabi rehin hakkı da tesis edilebilir. Taşınmazlarda rehin hakkı ile taşınmaz yükü veya irtifak hakkının kurulduğu durumda hangisine öncelik tanınacağına dair yukarıda açıkladığımız çözümün burada da uygulanabileceği kanaatindeyiz⁸⁰. Buna göre ilerleme sistemine tabi rehinde, rehlin kuruluş tarihine; sabit derece sisteminde ise derecenin kuruluş tarihine bakılmalıdır. Örneğin bir taşınır mal üzerinde 24.06.2019 tarihinde teslim bağli rehin, 17.10.2019 tarihinde ise sicilli rehin kurulmuş olsun. Bu olasılıkta rehinler arası sırayı belirlerken ilk rehin hakkı bakımından hakkın doğduğu tarih olan 24.06.2019'un esas alınması gerekirken, ikinci rehin bakımından 17.10.2019 tarihi bu anlamda bir ehemmiyet taşımayacaktır. Rehlin hakkı hangi tarihte doğmuş olursa olsun eğer rehlin üzerine kurulduğu derecenin kuruluş tarihi 24.06.2019 tarihinden önce ise sicilli rehin ilk sırada yer alacak, aksi halde ise teslim bağli olarak kurulan rehin hakkı ilk sırada yer alacaktır.

TY. m. 33/8'de yukarıda vardığımız sonuca paralel şöyle bir düzenleme bulunmaktadır: “*Kanun ve bu Yönetmelik hükümlerine göre Sicile tescil edilen rehin hakları, sonraki tarihlerde başka kanunlara göre kurulan rehinlere göre öncelik hakkına sahiptir.*” Söz konusu hükümde Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanununa göre kurulan rehin hakkı bakımından hangi sistemin esas alındığı belirtilmemiştir. Zira hangi sistem kabul edilmiş olursa olsun aynı sonuca varılacaktır. İlerleme sisteminin varlığı halinde bahsi geçen ihtimalde hakkın kurulduğu tarih, sabit derece sisteminde de rehne konu derecenin kurulduğu tarih, her halükârda sonraki tarihlerde başka kanunlara göre kurulan rehinlerden önce olacaktır.

Kural olarak varılması gereken sonuç yukarıda gösterildiği gibi olmakla beraber TİTRK. m. 7/3 hükmünün de bu kapsamda değerlendirilmesi gerekmektedir. Buna göre bir taşınırın rehinli olduğunu bilmeyen veya bilmesi gerekmeyen iyiniyetli üçüncü kişinin iyiniyeti korunacaktır⁸¹. Yine

---

Dolayısıyla halihazırda rehin hakkına konu bir taşınırın zilyetliğin devri yoluyla tekrardan rehne konu olması mümkündür.

⁸⁰ Bkz. Başlık I.

⁸¹ Gürpınar bu hüküm henüz getirilmeden önce kaleme aldığı makalesinde şöyle bir yaklaşım sergilemiştir. Karışma veya birleşme sonucu üzerinde rehin hakkı bulunan bir şeyin başka bir şeye dönüşmesi halinde bu yeni şey üzerinde de rehin hakkını devam edecektir. Sicil aleni olduğundan bu yeni şeyleri satın alan münferit tüketiciler ise iyiniyet iddiasında bulunamayacak ve rehne katlanacaktır. Bu problemin önüne geçilebilmesi için burada kanun koyucunun tüketiciyi korumak maksadıyla düzenlemesi gerekli bir hükmü ihmal ettiği ve ortaya bir örtülü boşluğun çıktığı kabul edilmelidir. Söz konusu boşluk da, tüketicinin korunması maksadıyla, rehne konu bu taşınırın tüketicinin eline geçmesi halinde rehin

SY. m. 17/2 hükmünde; “*Sicile tescil edilen hususlar alenidir. (Ek cümle:RG-22/5/2018-30428) Kanuna göre Sicili incelemekle yükümlü olmaması veya Kanununun 3 üncü maddesinde sayılan rehin sözleşmesi taraf ehliyetine sahip olamaması sebepleriyle bir taşınırın rehinli olduğunu bilmeyen veya bilmesi gerekmeyen iyiniyetli üçüncü kişinin iyiniyeti korunur.*”⁸² şeklinde bir düzenleme bulunmaktadır. Bu hükümler çerçevesinde sonradan yeni bir rehin hakkı kurulduğunda ve hak sahibinin iyiniyetli olması sonucunda önceki rehin hakkından ari bir şekilde hak kazanımı söz konusu olacaksa, yukarıda anlatılanlardan farklı olarak önceki hakkın daha eski tarihli olması nedeniyle önceliğe sahip olduğu sonucuna ulaşılamayacaktır. Dolayısıyla bir sicilli rehin hakkı bulunmaktayken sonradan söz konusu taşınırın tekrardan aynı hakka konu olması halinde yukarıda belirttiğimiz kuralın uygulanabilmesi için, sonraki hakkın kurulmasında taraf olan üçüncü kişinin iyiniyetli olmaması gerekmektedir. Aksi halde kural olarak daha eski tarihe dayanması nedeniyle öncelik hakkına sahip olması gereken hakkın sahibi, sonradan hak elde eden iyiniyetli üçüncü şahsın hakkı karşısında koruma elde edemeyecektir. Diğer bir deyişle yukarıda bahsettiğimiz sıraya dair hükümler burada uygulanamayacaktır.

İlgili hükümlerin kapsamına hangi aynı hak ya da hakların girdiği lafızdan tam olarak anlaşılamamaktadır. Kanaatimizce TİTRK. m. 7/3 ve SY. m. 17/2 yorumlanırken iki yol izlenebilir. İlk olarak, bu hükümler ile sadece sonradan mülkiyet hakkı kazanan iyiniyetli üçüncü kişilerin bu mülkiyeti haberdar olunmayan önceki rehin hakkından ari olarak kazanacağı sonucuna

---

hakkının sona ereceği şeklinde doldurulmalıdır (Gürpınar, Teslime Bağlı Taşınır Rehni, 2017: 133). Doktrinde Kırcı'ya göre ise sorun sadece tüketicilerin korunmasına dair değil bütün alışveriş hayatının korunmasına da aittir ve ticaret hayatını sekteye uğratmamak için taşınırın olağan iş ilişkileri çerçevesinde elden çıktığı durumlarda bunu edinen kişilerin önceki rehin hakkı ile karşılaşmalarını sağlayacak düzenlemeler yapılmalıdır (Kırcı, 2018: 176).

⁸² Antalya/Acar'a göre, Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanununa göre taraf sıfatı taşıyabilecek kişiler sicili incelemekle yükümlü bulduklarından kötünietli sayılabileceklerdir. Fakat bunlar bakımından da ayırt edici özelliği bulunmayan taşınırın (hammadde, stoklar, sarf malzemesi vb.) rehinde sicil kaydının aleniyetinin iyiniyeti bertaraf etmediği kural olarak kabul edilmelidir. Taraf sıfatı taşıyabilecek kişiler haricindeki kişilerin ise sicilin aleni olmasından dolayı doğrudan kötünietli oldukları sonucuna ulaşılamamalıdır. Onlar bakımından somut olay koşulları çerçevesinde TMK. m. 3 hükmü çerçevesinde değerlendirme yapılacaktır (bkz. Antalya ve Acar, 2020: 77 vd.).

ulaşılabilir⁸³. Veyahut da mülkiyet hakkı sınırlamasına gitmeksizin diğer aynı haklar bakımından da aynı sonuca varılacağı düşünülebilir⁸⁴.

Her ne kadar bir taşınır üzerinde birden fazla rehin hakkı kurulabilse ve sonradan rehin hakkı kazanan kişinin ilk rehin hakkından haberdar olmaması nedeniyle ikinci rehmin, ilk rehin hakkı olmaksızın kazanılmasının sıra ilişkisini anlamsız hale getirebileceği düşünülse de ikinci görüşe ağırlık verilmesi gerektiği kanaatindeyiz. Çünkü ilgili madde hükmünün yalnızca mülkiyet hakkına özgü olarak düzenlendiğini anlamamızı gerektirecek hiçbir sebep bulunmamaktadır. Ne maddenin lafzında ne de Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanununun söz konusu maddesinde değişiklik yapan 7099 sayılı Kanunun ilgili madde gerekçesi veya genel gerekçesinde bu tarz sınırlamaya gidilmesini gerektirecek bir ifade bulunmaktadır. Ayrıca taşınırın hızla tedavül edebilmesi sonucu sürekli bir araştırma faaliyetinin gerekliliğinin ticaret hayatını sekteye uğratmaması ve işlem güvenliğinin sağlanması, diğer aynı hak edinimlerinde de söz konusudur. Dolayısıyla nasıl ki mevcut sicilli rehne rağmen aynı taşınır üzerindeki mülkiyet hakkı başkasına devredildiğinde yeni malikin iyiniyeti korunacaksa aynı şekilde, söz konusu taşınır üzerinde sonradan rehin hakkı veya irtifak hakkı gibi sınırlı aynı hakları kazanan üçüncü şahsın da iyiniyeti korunmalıdır. Örneğin üzerinde rehin hakkı bulunan bir taşınırın işlenmesi sonucu eşya haline getirilmesi halinde TİTRK. m. 7/1 hükmü uyarınca aynı ikame üzerinde de rehin hakkı devam eder. Ancak bundan habersiz bir tüketicinin bu eşyayı satın alması halinde artık alınan eşya üzerinde bir rehin hakkının varlığından söz edilemeyecektir. Sonradan elde edilen hakkın mülkiyet değil de rehin hakkı olduğu ihtimalde de aynı sonuca varılmalıdır. Burada ancak “iyiniyet” unsuru hükmün kapsamını daraltabilecektir.⁸⁵

⁸³ Levent Biçer (2018), Finansmana Erişim Kolaylığı Açısından Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu, KOSBED, (35), 96-97; Kırca, 2018: 173 vd. Yazarlar böyle bir ayrıma gitmeksizin ilgili hükmü yorumlarken sadece mülkiyetin el değiştirmesi ihtimali üzerinden durumu ele almışlardır. Ürem Çetinel de her ne kadar konuyu anlatırken daha geniş nitelikteki ‘aynı hak’ ifadesini kullanmış olsa da kendi görüşünü açıkladığı cümlede yalnızca mülkiyet hakkı kazanımından söz etmiştir (Ürem Çetinel (2019). Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Rehni Rehni Verenin Rehni Konusu Üzerindeki Tasarrufları, İnÜHFD, 10 (2), 335-336).

⁸⁴ Antalya ve Acar, 2020: 78. Uyumaz/Türk, sonradan mülkiyetin el değiştirmesi ihtimalini değil sonradan yeni rehin hakkı kurulması ihtimalini esas almıştır. Bu durumda yazarların söz konusu hükmü, mülkiyetin devri ile sınırlı tuttuğu söylenemeyecektir (Uyumaz ve Türk, 2019: 1441). Yine yazarlara göre TİTRK. m. 7/3 hükmü yürürlükten kaldırılmalı ve TMK. m. 1020/3 benzeri bir hüküm getirilerek hakkın aleniyetinin sağlanması için sicilin olumlu fonksiyonu düzenlenmeliydi (Uyumaz ve Türk, 2019: 1441).

⁸⁵ Bu kapsamda SY. m. 17/2 hükmü ile getirilen ve taraf sıfatı taşıyabilecek kişilerin kural olarak iyiniyetli sayılmayacağı sonucunu doğuran hükmün de ayrıca ele alınması

Kaldı ki emin sıfatıyla zilyetten iyiniyetle aynı hak kazanımlarını düzenleyen TMK. m. 988 hükmünde de herhangi bir sınırlamaya yer verilmemiştir. Aynı haklarda, nisbi haklarda olduğu gibi belirli kişi veya kişilerin söz konusu hakka uygun davranması ve dolayısıyla da sadece bu kişilerce ihlalin mümkün olması söz konusu olmayıp; herkes hakka uygun davranmalı ve hiç kimse aynı hakkı ihlal etmemelidir. Herkese karşı ileri sürülebilecek böylesine etkili bir hakkın da doğal olarak herkes tarafından anlaşılabilir olması gerekmektedir. Emin sıfatıyla zilyet malik olmasa dahi durumdan haberdar olmayan ve haberdar olması da gerekmeyen iyiniyetli üçüncü kişinin sonradan kazandığı aynı hakka karşı mülkiyet hakkı ileri sürülemeyecektir. Mülkiyet hakkı bakımından sonradan kazanılan aynı hakkın niteliği hususunda herhangi bir ayırım yapılmamıştır. Kanaatimizce taşınır rehinde de ayırım yapmayı gerektiren bir sebep bulunmamaktadır. Zira her iki durumda da var olan görünüşe güvenilmektedir. Görünüşe güven sonucunda kazanılacak aynı hakkın türü de önemli olmamalıdır. Hükmün kapsamının daraltılmasını gerektirecek hiçbir kanuni dayanak bulunmamaktadır.

D. Rehin Hakkının Geçerlilik Süresinin Uzatılmasının Var Olan Sıraya Etkisi

Rehin hakkının geçerlilik süresine dair düzenleme TY. m. 21/son'da düzenlenmiştir. Söz konusu hüküm uyarınca ilerleme sisteminde rehin hakkının geçerlilik süresi taraflarca uzatılırsa ve sonraki sırada başka bir rehin alacaklısı varsa lehine rehlin geçerlilik süresi uzatılan rehin alacaklısının sırası son sıraya düşer. Aynı hükme göre sabit derece sisteminin bulunduğu bir durumda ise lehine geçerlilik süresi uzatılan rehin alacaklısının sırası korunur. Açıkça görüldüğü üzere sabit derece sisteminin aksine ilerleme sisteminde ilgili rehin alacaklısı mevcut sırasını koruyamamaktadır. Tabii ki söz konusu rehin alacaklısıyla, üstteki alacaklıların muvafakatini almak suretiyle boşalan dereceye ilerleme hakkı tanıyan sözleşme yapılabilir.

---

gerekmektedir. TMK. m. 3 hükmü uyarınca kanunun iyiniyete hukuki sonuç bağladığı durumlarda asıl olan iyiniyetin varlığıdır. TMK. ile böyle genel bir hüküm getirildikten sonra bunun aksi bir sonuca varılacaksa bu düzenlemenin de kanun ile yapılması uygun olacaktır. Fakat Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu ile her ne kadar iyiniyete hukuki sonuç bağlayan bir hüküm getirilmişse de iyiniyetin varlığının herkes bakımından asıl olduğu sonucuna varmayı engelleyen bir düzenlemeye gidilmemiştir. Bu durumda TMK. m. 3 hükmü gereğince iyiniyetin asıl olması gerekirken, taraf sıfatı taşıyabilecek kişiler bakımından kötünüyetin asıl olduğu yönünde bir düzenlemeye bir yönetmelik ile gidilmesi hukuk tekniği bakımından uygun değildir. Dolayısıyla TMK. m. 3 hükmüne aykırı bir düzenlemeye gidilecekse bunun kanun ile yapılması gerekmektedir.

Rehnin geçerlilik süresinin uzatılmasının mevcut sıraya etkisi hususunda Temerrüt Yönetmeliğinin tanıdığı çözüm yukarıda belirtildi. Bununla beraber SY. m. 28/4 hükmünde ise şu şekilde bir düzenleme bulunmaktadır⁸⁶: “*Rehin sözleşmesinde kendinden sonra gelen rehinli alacaklılar aleyhine herhangi bir değişiklik yapılamaz.*” Doktrinde Gürpınar’ın⁸⁷ da belirttiği üzere her ne kadar sabit derece sisteminde belli bir derecedeki rehin hakkının süresinin uzatılması halinde aynı derecenin muhafazası sorun teşkil etmeyecekse de sonradan gelen bir alacaklıya boşalan dereceye ilerleme hakkı tanınmışsa, rehin süresinin uzatılmasına rağmen aynı sıraya sahip olma, boşalan dereceye ilerleme hakkı sahibi alacaklının zararına sonuç doğuracaktır. Yazarın bu hususta öne sürdüğü çözüm rehin hakkı süresinin uzatılması halinde boşalan dereceye ilerleme hakkı sahibinin de muvafakatının alınmasıdır⁸⁸. Aksi halde ise yapılan değişikliğin geçersiz olduğu sonucuna ulaşılabacaktır.

E. Rehlinli Taşınırın Getirileri Üzerinde Rehin Sırası

Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu kapsamındaki taşınırın getirilerinin de rehin hakkına konu olması mümkündür. Nitekim TİTRK. m. 7/1 hükmünde; “*Taşınır varlığın gelecekteki her türlü faiz, sigorta gibi hukuki getirileri ile doğal ürün ve ikamesi mallar, taşınır varlık ile birlikte doğrudan rehin kapsamına girer.*” şeklinde bir düzenlemeye yer verilmiştir. TY. m. 13 hükmü de; “*Rehin, mevcut veya müstakbel taşınır varlıklarının getirileri üzerinde kurulabilir.*” şeklinde düzenlenmiştir. İlgili hükümlerden açıkça görüldüğü üzere rehne konu taşınırın üzerinde de rehin hakkı kurulması mümkünse de bu getirilerin taşınırla birlikte mi yoksa ayrıca kendi başlarına mı bir rehne konu olduklarının belirlenmesi ve bu kapsamda sıralarının tespiti önem arz etmektedir.

TİTRK. m. 7/1 hükmünün lâfzî yorumundan yola çıkıldığında rehne konu taşınırın getirileri doğrudan mevcut rehne dâhil olacaktır. Bu durumda sıra problemiyle karşılaşılmaz. Fakat getirinin doğrudan rehne dâhil olacağına dair ifade getirinin taşınırdan ayrı olarak rehne konu olamayacağı anlamına gelmez. Nitekim TİTRK. m. 11/4 ve TY. m. 33/7’de şöyle bir düzenleme bulunmaktadır: “*Getirisi üzerinde ayrıca bir rehin tesis edilmemiş ise varlığın*

⁸⁶ Bahsi geçen hüküm kapsamında Temerrüt Yönetmeliğinden farklı olarak sadece sözleşmedeki süre kaydına dair değil sözleşmedeki herhangi bir hükmün rehinli alacaklı aleyhine değiştirilmesi ihtimali ele alınmıştır. Fakat bu durum süreye dair bir değişikliğin de m. 28 kapsamında değerlendirilmesi gerçeğini değiştirmez.

⁸⁷ Aynı problemin varlığı noktasında ayrıca bkz. Gürpınar, Tapu Sicili, 2017: 84.

⁸⁸ Gürpınar, Tapu Sicili, 2017: 84.

getirisi üzerindeki öncelik hakkı, asıl rehinli varlığın öncelik sırasıyla aynıdır.” Demek ki getiri üzerinde ayrıca rehin kurulabilmekle birlikte eğer bu imkân kullanılmamışsa bu durumda getiri taşınıra dair rehlin kapsamına girer. TY. m. 13 hükmünün değiştirilmeden önceki hali ise şu şekildeydi: “Mevcut veya müstakbel taşınır varlıkların getirileri kendi başına ya da getirisi olduğu taşınır varlık ile birlikte rehin konusu olabilir. Aksi kararlaştırılmadıkça taşınır varlık üzerindeki rehin hakkı, doğrudan getiri üzerinde rehin hakkı vermez.” Açıkça görüldüğü üzere söz konusu maddenin son cümlesi açık bir şekilde, kanun hükmüyle çelişmekteydi. Fakat bu hüküm 2018 yılında yukarıda gösterildiği şekilde değiştirilmiştir.

Sonuç olarak rehne konu taşınırın getirileri taşınırla birlikte veya ayrıca rehne konu olabilir. Eğer getiri münhasıran rehne konu olmaktaysa bu halde sıra ilerleme veya sabit derece sisteminden hangisinin tercih edildiğine göre belirlenecektir. Getirinin ayrıca rehne konu olmadığı bir ihtimalde ise taşınır üzerindeki rehin hakkı getiriyi de kapsar ve her ikisi de aynı önceliğe sahip olur.

SONUÇ

Hukukumuzda rehin hakları arasında sıranın belirlenmesinde taşınır rehinleri bakımından ilerleme sistemi, taşınmaz rehinleri bakımından ise sabit derece sistemi kabul edilmiştir. Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu kapsamında ise her iki sistemin de uygulanmasına müsaade edilmiştir. Aynı taşınır üzerinde derece sıraları belirtmek suretiyle birden fazla rehin hakkı kurulması söz konusu ise dereceler arasındaki sıra, rehin hakları arasındaki sırayı da gösterecektir. Derece belirtilmeksizin birden fazla rehin hakkı kurulmuşsa, bu durumda da hakların kuruluş tarihi önceliği belirleyecektir.

Sabit derece sisteminde önceki bir derecenin boşalması halinde sonraki derecedeki rehin hakkı üst dereceye kendiliğinden ilerlemez. İlerleme sisteminde ise üst sıradaki rehin hakkı sona erdiğinde alt sıradaki rehin hakkı kendiliğinden bir üst sıraya ilerleyecektir. Hem sabit derece sistemi hem de ilerleme sisteminin uygulandığı hallerde taraflar arasında boşalan dereceye ilerleme hakkı tanıyan bir sözleşme kurulması mümkündür. Kanaatimizce bu hak rehin sözleşmesinden ayrı bir sözleşme ile de tanınsa ilgili sözleşmenin geçerliliği, rehin sözleşmesinin geçerlilik koşullarına tabi olmalıdır. Buna göre de elektronik ortamda veya yazılı olarak geçerli bir sözleşme kurulabilecektir. Taşınır rehni sicilinde şerh kurumuna yer verilmediğinden kurulan boşalan dereceye ilerleme hakkının üçüncü kişilere karşı ileri

sürülebilmesi sicile yapılacak tescilin sonucunda mümkün olabilecektir. Bununla beraber boşalan dereceye ilerleme hakkının ayrı bir sözleşmede yer alması halinde tarafın bu haktan istifade edebilmesi de sicile yapılacak tescile bağlıdır.

Rehnin geçerlilik süresinin uzatılması halinde ilerleme sisteminde, sonraki sırada başka bir rehin alacaklısı varsa lehine rehlin geçerlilik süresi uzatılan rehin alacaklısının sırası son sıraya düşerken; sabit derece sisteminde, lehine geçerlilik süresi uzatılan rehin alacaklısının sırası korunur. Son olarak, taşınırın getirileri de rehne konu olabilir. Bu getiriler üzerinde taşınırdan ayrı bir rehin hakkı kurulmuşsa, sıra hangi sistemin tercih edildiğine göre değişecektir. Getiri üzerinde ayrı bir rehin hakkı bulunmamaktaysa bu halde de getirinin taşınıra dair olan rehin hakkının kapsamında olduğu sonucuna ulaşılabacaktır.

KAYNAKÇA

- Aksoy, Mehmet Ali (2018). Yeni Bir Kurum Olarak Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni'nin Ticari İşletme Rehni İle Karşılaştırmalı Olarak Değerlendirilmesi, Ankara Barosu Dergisi, (1), 55-90.
- Altaş, Hüseyin (1998). Şekle Aykırılığın Olumsuz Sonuçlarının Düzeltilmesi, Ankara: Yetkin Yayınları.
- Antalya, O. Gökhan (2017). Eşya Hukukuna Hakim İlkelerden Aleniyet İlkesi, MÜHF-HAD 23 (3), 419-440.
- Antalya, O. Gökhan (2019). Borçlar Hukuku Genel Hükümler C. 1 (2. Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Antalya, O. Gökhan (2021). Eşya Hukuku, (4. Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık. (*Eşya Hukuku*)
- Antalya, O. Gökhan ve Acar, Faruk (2020). Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni (3. Baskı). İstanbul: Aristo.
- Arvas, Mehmet Mücahit (2018). Neden Yeni Bir Taşınır Rehni Modeli?, Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Sempozyumu, ed. A. Lâle Sirmen ve A. Barış Özbilen, Yetkin Yayınları, 259-261.
- Ayhan, Rıza, Çağlar, Hayrettin ve Özdamar, Mehmet (2021). Ticari İşletme Hukuku (14. Baskı). Ankara: Yetkin Yayınları.
- Aytaç, Zühtü (2018). Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kapsamında Taraflar, Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Sempozyumu, ed. A. Lâle Sirmen ve A. Barış Özbilen, Yetkin Yayınları, 85-116.
- Baydak, Ecrin (2018). Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni. İstanbul: On İki Levha Yayıncılık.
- Bayezit, Fırat (2019). Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu Kapsamında Rehin Sözleşmesi ve Hükümleri. İstanbul: On İki Levha Yayıncılık.
- Bıçer, Levent (2018), Finansmana Erişim Kolaylığı Açısından Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu, KOSBED, (35), 73-101.
- Brückner, Christian ve Kuster, Mathias (2021). Die Grundstücksgeschäfte (2. Auflage). Zürich: Schulthess Juristische Medien AG.
- Çetinel, Ürem (2019). Ticari İşlemlerde Taşınır Rehininde Rehin Veren Rehin Konusu Üzerindeki Tasarrufları, İnÜHFD, 10 (2), 329-344.
- Çetiner, Selma ve Bozkurt Yüksel, Armağan Ebru (2021). Ticari İşletme ve Şirketler Hukuku (5. Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.

- Dal Molin-Kränzlin, Alexandra (2017). Die Durchsetzung von Nachrückungsansprüchen des Grundpfandgläubigers, ZBGR, (3), 149-168.
- Dürr, David ve Zollinger, Daniel (2013). Zweite Lieferung, Allgemeiner Teil, Wirkung des Grundpfands, Art. 805-823 ZGB Kommentar zum schweizerischen Zivilrecht, Schweizerisches Zivilgesetzbuch, Das Grundpfand, Zürcher Kommentar Band/Nr. IV/2b/2 (2. Auflage), Schulthess Juristische Medien AG.
- Erel, Şafak N. (1974). Gayrimenkul Rehninde Sıra. Ankara Üniversitesi S.B.F. Yayınları.
- Eren, Fikret (2021). Borçlar Hukuku Genel Hükümler (26. Baskı). Ankara: Yetkin Yayınları.
- Ergüne, Mehmet Serkan (2018). Ticari İşlemlerde Taşınır Rehninin Kuruluşu, Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Sempozyumu, ed. A. Lâle Sirmen ve A. Barış Özbilen, Yetkin Yayınları, 117-124.
- Ergüne, Mehmet Serkan (2020). Hukukumuzda Taşınır Rehninin, Özellikle Teslime Bağlı Taşınır Rehninin Kuruluşu (2. Bası). İstanbul Filiz Kitabevi.
- Esener, Turhan ve Gündoğdu, Fatih (2017). Borçlar Hukuku I. İstanbul: Vedat Kitapçılık.
- Fasel, Urs (2016). CHK - Handkommentar zum Schweizer Privatrecht (3. Auflage), Art. 641-977 ZGB.
- Friedrich, Hans-Peter (1977). Der Rang der Grundstücksrechte, ZBGR, (6), 321-356.
- Göle, Celal ve Aydoğan, Fatih (2017). “Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu”nun Ticaret Hukuku Açısından Değerlendirmesi, BATİDER, 33 (1), 5-51.
- Gürpınar, Damla (2017). Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu Uyarınca Kurulmuş Olan Rehinli Taşınır Sicilinin Tapu Sicili ile Karşılaştırmalı Olarak İncelenmesi, DEÜHFD, 19 (2), 61-102. (*Tapu Sicili*)
- Gürpınar, Damla (2017). Ticari İşlemlerde Taşınır Rehninin Teslime Bağlı Taşınır Rehni Kurallarından Ayrılan Yönleri, DEÜHFD, 19 (1), 111-159. (*Teslime Bağlı Taşınır Rehni*)
- Hamamcıoğlu, Esra ve Karamanlıoğlu, Argun (2016). 6750 Sayılı Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu'na İlişkin Bazı Tespitler, YUHFD, 13 (2), 95-138.
- Hazıroğlu, Elif Cemre (2017). Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu'nda Sicilli Taşınır Varlıkların Durumu ve Ticari İşletme Rehninin Bunlar Üzerindeki Etkileri, BATİDER, 33 (2), 177-204.
- Karabacak Furuncı, Semra (2016). Sınırlı Ayni Haklar Arasında Sıra İlişkisi, İÜHFM, 74 (2), 773-806.

- Kaya, Mustafa İsmail ve Tatlı, Burçak (2020). Ticaret Hukuku-I (3. Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Kayar, İsmail (2018). Ticari İşletme Hukuku (11. Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Kayıhan, Şaban (2021). Ticari İşletme Hukuku (7. Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Kellner, Max ve Schöbi, Christian (1988). Allgemeine Lehren des Vertragsrechts, Basel und Frankfurt am Main: Helbing & Lichtenhahn.
- Kırca, Çiğdem (2018). Ticari İşlemlerde Taşınır Rehininde Sıra, Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Sempozyumu, ed. A. Lâle Sirmen ve A. Barış Özbilen, Yetkin Yayınları, 159-179.
- Kocayusufpaşaoğlu, Necip (Hatemi, Hüseyin, Serozan, Rona ve Arpacı, Abdülkadir) (2017). Borçlar Hukuku Genel Bölüm C. I (7. Bası). İstanbul: Filiz Kitabevi.
- Korkut, Ömer, Cengil, M. Fatih, Durdu, Mehmet, Gürbüz Gökberk, İdil Nur ve Doğanay, M. Zahid (2021). Şematik Ticari İşletme Hukuku (3. Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Köroğlu Ölmez, Belin (2017). Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu Uyarınca Ticari İşletme Rehni, TBB Dergisi, (129), 261-286.
- Nomer, Halûk Nami ve Ergüne, Mehmet Serkan (2020). Eşya Hukuku (8. Bası). İstanbul: On İki Levha Yayıncılık.
- Oğuzman, M. Kemal ve Öz, M. Turgut (2021). Borçlar Hukuku Genel Hükümler, C. 1 (19. Bası). İstanbul: Vedat Kitapçılık.
- Oğuzman, M. Kemal, Seliçi, Özer ve Oktay Özdemir, Saibe (2021). Eşya Hukuku (23. Bası). İstanbul: Filiz Kitabevi.
- Okumuş, Selmani ve Demir, Bahadır (2017). Sabit Derece Sisteminde Sözleşmeden Doğan İlerleme Hakkı, AÜHFD, 66 (3), 605-626.
- Oral, Bahar (2019). Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni. Ankara: Adalet Yayınevi.
- Öz, Turgut (2017). Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu, İKÜHFD, 16 (2), 151-186.
- Özbilen, Arif Barış (2019). İstanbul Şerhi Türk Borçlar Kanunu C. 1. İstanbul: Vedat Kitapçılık, 185-253.
- Schmid-Tschirren, Christina (2016). ZGB Kommentar Schweizerisches Zivilgesetzbuch, OFK – Orell Füssli Kommentar (3. Auflage), Hrsg: Jolanta Kren Kostkiewicz, Stephan Wolf, Marc Amstutz ve Roland Fankhauser. Zürich: Orell Füssli Verlag AG.

- Seliçi, Özer (1974). Gayrimenkul Rehninde Boş Dereceye İlerleme Hakkı, İÜHFM, 40 (1-4), 427-458.
- Serozan, Rona (1974). Nisbi Hakların Güçlendirilmesi, İÜHFM, C. 40, S. 1-4, 459-479.
- Serozan, Rona (2007). Taşınır Eşya Hukuku (2. Bası). İstanbul, Filiz Kitabevi.
- Sirmen, A. Lâle (2021). Eşya Hukuku (9. Baskı). Ankara: Yetkin Yayınları.
- Şenocak, Kemal, Kahraman, Zafer, Tuncer Kazancı, İdil ve Öcal Apaydın, Bahar (2019). Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni, Ankara: Yetkin Yayınları.
- Şit İmamoğlu, Başak (2017). Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu Üzerine Bir İnceleme. Ankara: Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü.
- Tekinay, Selâhattin Sulhi, Akman, Sermet, Burcuoğlu, Halûk ve Altop Atilla (1993). Borçlar Hukuku Genel Hükümler (7. Baskı). İstanbul: Filiz Kitabevi.
- Tuğ, Adnan (1994). Türk Özel Hukukunda Şekil (2. Baskı). Konya: Mimoza.
- Uygur, Turgut (2012). Türk Borçlar Kanunu Şerhi C. 1. Seçkin Yayıncılık.
- Uyumaz, Alper (2012). Motorlu Taşıt Rehni. İstanbul: On İki Levha Yayıncılık.
- Uyumaz, Alper (2017). Medeni Kanun Dışındaki Kanunlarda Düzenlenmiş Taşınır Rehni Çeşitleri, GÜHFD, 21 (4), 49-90.
- Uyumaz, Alper ve Türk, Mehmet Cemil (2019). Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu Üzerine Düşünceler, MÜHF-HAD, 25 (2), 1416-1456.
- Ülgen, Hüseyin, Helvacı, Mehmet, Kaya Arslan ve Nomer Ertan, N. Füsün (2021). Ticari İşletme Hukuku (7. Bası). İstanbul: Vedat Kitapçılık.
- von Tuhr, Andreas (1983). Borçlar Hukukunun Umumi Kısmı, C. 1-2, Çev. Cevat Edege, Ankara: Olgaç Matbaası.
- Yılmaz, Ejder (2018). Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu'na Göre Rehinli Alacaklının Alacağını Tahsil Etme Yolları, Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Sempozyumu, ed. A. Lâle Sirmen ve A. Barış Özbilen, Yetkin Yayınları, 227-258.

Çevrimiçi Kaynaklar

Lexpera, < <https://www.lexpera.com.tr/>>

UNCITRAL, < <https://uncitral.un.org/>>